

Luttenbergstraat 2
Postbus 10078
8000 GB Zwolle
Telefoon 038 499 88 99
Fax 038 425 48 88
overijssel.nl
postbus@overijssel.nl

Waterschap Drents Overijsselse Delta
Mevrouw E. van Zundert
Postbus 60
8000 AB ZWOLLE

Inlichtingen bij
Gerard Wijnsma
telefoon 038 499 71 86
g.wijnsma@overijssel.nl

KvK 51048329
IBAN NL45 RABO 0397 3411 21

Onderwerp: Vergunning en ontheffing Wet natuurbescherming

Geachte mevrouw Van Zundert,

Datum
09.10.2018
Kenmerk
2018/0415666
Pagina
1
Uw brief

U heeft namens Waterschap Drents Overijsselse Delta een aanvraag om een vergunning op grond van de Wet natuurbescherming – onderdeel Natura 2000 (verder Wnb - gebieden) bij ons ingediend.

Daarnaast vraagt u namens het Waterschap vanwege dezelfde activiteiten ook een ontheffing aan op grond van de Wet natuurbescherming – onderdeel soorten (verder Wnb - soorten).

Uw kenmerk

Zaaknummer
5026153

Deze aanvragen hebben wij op 13 juli 2018¹ ontvangen. De aanvraag betreft de Kadeversterking Kampereilanden, Dijkkring 102 te Kampen. Een bestaande sloot langs de kade wordt daarbij gedempt. In deze brief geven wij onze voorgenomen beslissing weer.

Ontwerpbesluit

Vergunning Natura 2000-gebieden

Wij hebben het voornemen om u een vergunning² voor de Kadeversterking Kampereilanden, Dijkkring 102 te Kampen te verlenen.

De motivering voor dit besluit (onderdeel Natura 2000) is in bijlage 3 (overwegingen), onderdeel B (Toetsing Natura 2000 gebieden) weergegeven.

De definitieve vergunning wordt verleend tot 31 december 2024.

Voorschriften Natura 2000-gebieden

Wij verbinden aan de vergunning voorschriften. Deze zijn in bijlage 1 weergegeven. Daarnaast zijn voorschriften 11 en 12 uit bijlage 2 (Voorschriften soorten) tevens van toepassing op deze vergunning – onderdeel Natura 2000-gebieden.

Ontheffing soorten

Wij hebben tevens het voornemen u vanwege dezelfde activiteiten een ontheffing³ van de verbodsbepalingen voor de Grote modderkruiper te verlenen. In het bijzonder gaat het om het

---

¹ EDO-kenmerk 2018/0383441

² Op basis van art. 2.7, 2^e lid

³ Op basis van 3.8, eerste lid.

Bijlagen

Datum verzending

verbod vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de Grote modderkruiper opzettelijk te beschadigen of te vernielen⁴

Wij zijn voornemens u geen ontheffing te verlenen voor het verbod om de Grote modderkruiper opzettelijk te doden of te vangen⁵.

De motivering voor dit besluit (onderdeel Natura 2000 en onderdeel Soorten) is in bijlage 3 (overwegingen), onderdeel C (Toetsing Soorten) weergegeven.

Het volgende stuk maakt onderdeel uit van deze ontheffing:

- Aveco de Bondt, 13 juli 2018. Activiteitenplan Ontheffingsaanvraag Wet natuurbescherming Kadeversterking dijkkring 102, Kampen⁶

De definitieve ontheffing wordt verleend tot 31 december 2024. De werkzaamheden worden uitgevoerd in deze periode vanaf verlening ontheffing tot uiterlijk 31 maart 2020.

Voorschriften soorten

Wij verbinden aan de ontheffing voorschriften. Deze zijn in bijlage 2 weergegeven.

Leges

U bent voor het in behandeling nemen van uw aanvraag leges verschuldigd⁷. Wij heffen zowel voor het onderdeel Natura 2000 als voor het onderdeel soorten leges. De hoogte van de leges is afhankelijk van het uiteindelijke besluit.

Vragen

Heeft u vragen? Belt u dan met Gerard Wijnsma, te bereiken tijdens kantooruren op nummer 038 499 71 86. Schrijft u ons een brief of e-mail? Behandel dan één onderwerp per brief of e-mail. Wilt u ook het zaaknummer Z-HZ_WNB-2018-002900 vermelden? Op die manier kunnen wij sneller op uw vraag of opmerking reageren.

Met vriendelijke groet,
namens Gedeputeerde Staten van Overijssel,

Lars Wuijster,
teamleider Vergunningverlening

Bijlagen:

Bijlage 1	Voorschriften Natura 2000-gebieden
Bijlage 2	Voorschriften soorten
Bijlage 3	Overwegingen bij het besluit
Bijlage 4	Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied 'Zwarte Meer'
Bijlage 5	Beschrijving werkwijze uit aanvraag
Bijlage 6	Effectenbeschrijving kaderversterking op instandhoudingsdoelen uit de aanvraag
Bijlage 7	Mitigerende en compenserende maatregelen

⁴ Art. 3.10, eerste lid onder b

⁵ Art. 3.10, eerste lid onder a

⁶ EDO-kenmerk 2018/0432109

⁷ Belastingverordening Overijssel

Datum
09.10.2018

Kenmerk
2018/0415666

Pagina
2

Uw brief

Uw kenmerk

Afschriften

Een afschrift van dit besluit is tevens verzonden aan:
Burgemeester en Wethouders van gemeente Kampen;
Gedeputeerde staten van Provincie Flevoland;
Aveco de Bondt, Holten, t.a.v. mw H. Broier

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

3

Uw brief

Uw kenmerk

Reageren op de ontwerpbesluiten?

Uniforme openbare voorbereidingsprocedure van toepassing

Dit betekent onder andere dat alleen een belanghebbende gedurende een periode van zes weken zienswijzen naar voren kan brengen over ontwerpbesluiten. Op de voorbereiding en bekendmaking van beslissingen over activiteiten met effecten op Natura 2000-gebieden op basis van de Wet natuurbescherming (art. 2.7, tweede lid) heeft gedeputeerde staten van onze provincie de uniforme openbare voorbereidingsprocedure (UOV) van toepassing verklaard. Deze procedure is ook van toepassing verklaard bij een samenloop van een aanvraag gebiedsbescherming in combinatie met een aanvraag tot ontheffing voor soortenbescherming.

Hoe kunt u uw zienswijze indienen?

Bent u belanghebbend en bent u het niet eens met ons voorgenomen besluit? Dan kunt u een zienswijze indienen bij Gedeputeerde Staten van Overijssel. Dat kan tijdens de periode van terinzage legging. Wij ontvangen uw zienswijze graag schriftelijk en voorzien van uw handtekening. Alleen een belanghebbende die op het ontwerp van een besluit een zienswijze heeft ingediend, kan later tegen dat besluit beroep instellen bij de Rechtbank Overijssel (tenzij hem geen verwijt kan worden gemaakt van het niet indienen van een zienswijze).

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

4

Uw brief

Schriftelijk

Vermeldt u bij uw zienswijze duidelijk op welk voorgenomen besluit uw zienswijze betrekking heeft. Stuur uw schriftelijke zienswijze uiterlijk 6 weken na de eerste dag van de terinzagelegging naar:

Provincie Overijssel, team vergunningen, Postbus 10078, 8000 GB Zwolle.

Uw kenmerk

Beroep tegen definitief besluit

Belanghebbenden die hun zienswijze bij het ontwerpbesluit naar voren hebben gebracht of belanghebbenden aan wie redelijkerwijs niet kan worden verweten dat zij daarop geen zienswijze naar voren hebben gebracht, kunnen later beroep tegen het definitieve besluit indienen.

BIJLAGE 1 VOORSCHRIFTEN Natura 2000-gebieden

Moet u volgens voorschriften iets melden of contact opnemen met het bevoegd gezag? Geeft u dan altijd aan dat het gaat om de Wet natuurbescherming, het project 'Kadeversterking Kampereilanden, Dijkkring 102 te Kampen' en het kenmerk van onze Wnb-vergunning Natura 2000 '2018/0415666'. Daarmee is direct duidelijk voor welk deel van de organisatie de melding of uw verzoek bestemd is. Het meldpunt is bereikbaar via de telefoon onder nummer 038 425 24 23 of via het e-mailadres meldpunt@overijssel.nl. Geeft u bij het melden ook uw contactgegevens aan ons door?

Aan de vergunning Natura 2000-gebieden zijn de volgende voorschriften verbonden:

Algemeen

1. Betrokken partijen en derden die op enigerlei wijze betrokken zijn bij de uitvoering van dit project of enig onderdeel daarvan, dienen te handelen in overeenstemming met het in deze vergunning bepaalde. Genoemde partijen ontvangen hiertoe van de vergunninghouder een afschrift van deze vergunning. De vergunninghouder of haar rechtsopvolgers blijven daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze vergunning.
2. **Minimaal een werkweek voor aanvang van de werkzaamheden** dient u de datum van de start te **melden** bij het meldpunt.

Uitvoering

3. De kadeversterkingswerkzaamheden dienen buiten de broedperiode van kwalificerende broedvogels, in de periode vanaf 15 september tot 1 maart, te worden uitgevoerd. Een uitzondering hierop zijn de volgende werkzaamheden, deze mogen vanaf 15 september tot uiterlijk 1 april worden uitgevoerd:
  - Het inzaaien van de kade met gras
  - Het dichten van de bodem van de kade
4. De kadeversterkingswerkzaamheden worden gefaseerd uitgevoerd. Dit betekent dat er steeds slechts op 1 traject tegelijkertijd mag worden gewerkt. De lengte van de traject waar werkzaamheden tegelijkertijd mogen worden uitgevoerd, bedraagt maximaal 1 km. Een uitzondering hierop zijn de volgende werkzaamheden, die eventueel tegelijkertijd mogen worden uitgevoerd met andere werkzaamheden:
  - Het inzaaien van de kade met gras
  - Het dichten van de bodem van de kade

Maatregelen tegen verontreiniging

5. Om te voorkomen dat materiaal tijdens de werkzaamheden in het Natura 2000-gebied terecht komt, dient het materiaal te worden vastgelegd. Los materiaal dient direct te worden verwijderd.
6. Het lekken van olie uit materieel dient ten aller tijde te worden voorkomen. Hiervoor dienen ten allen tijde voorzieningen te worden getroffen om milieu incidenten te voorkomen (zoals lekbakken, oliematten, worsten, korrels, enz.).
7. Het aftanken van materieel op de dijk of in het Natura 2000-gebied is niet toegestaan.

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

5

Uw brief

Uw kenmerk

Maatregelen Purperreiger

8. Om in de toekomst voldoende foerageergebied voor de Purperreiger te borgen, zijn tevens voorschriften 11 en 12 uit bijlage 2 (voorschriften soorten) van toepassing op deze vergunning –onderdeel Natura 2000.

Overige zaken

9. De werkzaamheden moeten worden uitgevoerd in overeenstemming met bovengenoemde voorschriften en onder begeleiding van een ecologisch deskundige⁸.
10. U moet een ecologisch werkprotocol opstellen met daarin bovengenoemde voorschriften. Alle betrokken partijen, met name de uitvoerenden op de bouw of projectlocatie, moeten aantoonbaar van het ecologisch werkprotocol op de hoogte worden gesteld. U moet het ecologisch werkprotocol minimaal twee werkweken voorafgaand aan de werkzaamheden ter kennis name aanbieden via ons e mailadres postbus@overijssel.nl onder vermelding van Wet natuurbescherming, naam 'Kadeversterking Kampereiland te Kampen' en het kenmerk van deze vergunning, onderdeel Natura 2000 (2018/0415666). Ook dient u hierin de contactgegevens van de uitvoerder en/of ecologisch deskundige te vermelden, zodat onze toezichthouder contact kan opnemen bij eventuele onduidelijkheden.
11. U moet een ecologisch logboek (laten) bijhouden. Uit dit logboek moet aantoonbaar blijken hoe en waarom uitvoering is gegeven aan de bovengenoemde voorschriften. Het gaat hier onder anderen om het bijhouden van begin en einde werkzaamheden, maatregelen om effecten op grote groepen rustende en foeragerende vogels in het Zwarte Meer te voorkomen. Het ecologisch logboek dient aanwezig te zijn op de werklocatie.

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

6

Uw brief

Uw kenmerk

Wijziging uitvoeringsmethode of periode

Als de vergunninghouder het voornemen heeft af te wijken van de uitvoeringsperiode, voorgeschreven middelen, de werkwijze of voorgenomen handelingen als weergegeven in de aanvraag, dan dient hij dit ter goedkeuring voor te leggen aan de provincie. Voor deze wijzigingen moeten opnieuw de effecten op de instandhoudingsdoelen van het betrokken Natura 2000-gebied beoordeeld worden. Alleen na toestemming van de provincie is de voorgenomen afwijking toegestaan. Neem voor overleg contact op met het meldpunt.

---

⁸ De provincie Overijssel verstaat onder een ecologisch deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soort specifieke ecologie. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soorten herkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied); en/of zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of - bescherming.

BIJLAGE 2 VOORSCHRIFTEN soorten

Aan de ontheffing zijn de volgende voorschriften verbonden:

1. Betrokken partijen en derden die op enigerlei wijze betrokken zijn bij de uitvoering van dit project of enig onderdeel daarvan, dienen te handelen in overeenstemming met het in deze ontheffing bepaalde. Genoemde partijen ontvangen hiertoe van de vergunninghouder een afschrift van deze ontheffing. De ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers blijven daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
2. **Minimaal een werkweek voor aanvang van de werkzaamheden** dient u de datum van de start te **melden** bij het meldpunt.
3. De ontheffinghouder neemt direct contact op met het meldpunt als bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen. Als het voorkomen van overtreding van verbodsbepalingen niet mogelijk is moet u de activiteiten direct staken. De effecten van de activiteiten voor de aangetroffen soort moet de ontheffinghouder in beeld brengen en doorgeven. Daarbij moeten ook de maatregelen worden meegenomen die nodig zijn om overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen. Alleen na toestemming van de provincie mag het werk worden hervat.

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

7

Maatregelen Grote modderkruiper

Uw brief

Algemeen

Uw kenmerk

4. Bij de planning van de werkzaamheden moet worden uitgegaan van de kwetsbare perioden van de Grote modderkruiper. De kwetsbare voortplantingsperiode van de soort is april tot en met augustus. De kwetsbare periode van de winterrust van de soort is tijdens perioden met vorst en/of met ijs op het oppervlaktewater tussen november tot en met maart. Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kunnen de kwetsbare perioden langer dan wel korter zijn. De geschiktheid van de periode voor het uitvoeren van de werkzaamheden dient te worden bepaald door een ecologisch deskundige op het gebied van de Grote modderkruiper. De deskundige dient dit vooraf af te stemmen met het bevoegd gezag.
5. Het verplaatsen van de grote modderkruipers moet plaatsvinden in de periode september-oktober. Buiten vorstperioden en/of perioden met ijs op het oppervlaktewater mag de Grote modderkruiper ook verplaatst worden in de periode november tot en met maart.
6. Als er sprake is van een periode met vorst en/of een periode met ijs op het oppervlaktewater mogen er geen werkzaamheden aan de sloten plaatsvinden.

Maatregelen tijdens uitvoering

Voor het dempen van de sloten dienen de volgende stappen te worden doorlopen.

Stap 1 Schonen van de sloot

7. Om zo veel mogelijk grote modderkruipers te kunnen verplaatsen tijdens het afvissen, moeten de te dempen sloten voorafgaand worden geschoond. Het schonen dient op een diervriendelijke wijze (met open bak) te gebeuren, waarbij aanwezige vissen zo min mogelijk worden geschaad. De vegetatie wordt hierbij aan de kant gezet en door een ecologisch deskundige gecontroleerd op aanwezigheid van Grote modderkruipers.
8. De bij het schonen aangetroffen Grote modderkruipers worden uitgezet in één van de aangrenzende dwarssloten, die voldoet aan de ecologische vereisten voor de Grote modderkruiper. De betreffende dwarsloot moet een minimale breedte van 1,5 meter hebben en aansluiten op de te ontwikkelen leefgebieden voor de Grote modderkruiper (zie figuur 4 in bijlage 7 voor uitzetlocaties). Deze zijsloten zijn middels netten of schotten afgesloten om terugzwemmen te voorkomen. Pas na afronding van de werkzaamheden worden deze netten of schotten verwijderd.
9. Een deel van het maaisel, wat vrijkomt bij de schoningswerkzaamheden, wordt in de nieuw gegraven watergang gegooid, om zaden en plantresten te behouden en snellere ontwikkeling van vegetatie te stimuleren.

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

8

Uw brief

Stap 2 en 3 Elektrisch afvissen en verplaatsen van bagger

10. Enkele dagen na het schonen van de watergangen dient u de sloten elektrisch af te vissen. Dit gebeurt volgens de volgende methode:
  - In de te dempen sloten moeten (kunstmatige) dammen geplaatst worden, zodat compartimenten van maximaal 200 meter ontstaan. Vervolgens moeten de compartimenten worden leeggepompt tot ca 30-40 cm.
  - Hierna worden zo veel mogelijk exemplaren van de Grote modderkruiper die in de watergang aanwezig zijn weggevangen met elektrovisapparatuur. Hierbij mag alleen gebruik worden gemaakt van electrovisapparatuur met gelijkstroom.
  - Gevangen exemplaren van de Grote modderkruiper worden direct overgezet naar aangrenzende geschikte sloten buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden (zie voorschrift 8).
  - De nog in deze sloot aanwezige bagger en mogelijke plantenresten dient u, na het afvissen, te verplaatsen naar de nieuw gegraven watergang. Hiermee blijven de mogelijk achtergebleven Grote modderkruipers behouden, maar ook zaden en plantenresten die noodzakelijk zijn voor een snelle ontwikkeling van de nieuwe watergang.
  - Indien een deel van de bagger / plantenresten niet (kan) worden gebruikt, dan moet deze door een ecologisch deskundige gecontroleerd worden op achtergebleven Grote modderkruipers die dan volgens voorschrift 8 moeten worden verplaatst.

Toekomstig inrichting en beheer van de sloten

11. De aanleg van de nieuwe watergangen dient plaats te vinden conform de beschreven compensatiemaatregelen zoals weergegeven in bijlage 8 van deze ontheffing. Dit houdt het volgende in:

Uw kenmerk

- Een deel van de nieuw aan te leggen watergangen wordt ingericht als optimaal leefgebied voor de Grote modderkruiper (zie figuur 3 in bijlage 7 voor trajecten). Deze worden door middel van een dam met dichte vegetatie zo veel mogelijk geïsoleerd van andere wateren om uitspoeling van slib en het inzwemmen van grote (roof)vissen te voorkomen. Het toekomstig beheer van deze leefgebieden is extensief. U moet het beheer van deze sloten afstemmen op de Grote modderkruiper. Dit betekent dat deze watergangen in de eerste jaren zo min mogelijk moeten worden geschoond. Indien het na enkele jaren nodig blijkt deze sloten te schonen, mag dit maximaal eens in de 10 jaar gefaseerd gebeuren (20% per jaar), zodat er altijd voldoende geschikt leefgebied aanwezig blijft voor de Grote modderkruiper.
- De overige nieuw aangelegde watergangen blijven wel op de legger staan, vanwege hun waterafvoerende functie. Bij deze watergangen wordt 1/3 onderhouden als een watervoerende watergang (jaarlijkse schonen). 2/3 van de watergang wordt echter minder intensief beheerd, waardoor er zich een watervegetatie kan ontwikkelen en een oeverzone ontstaan. Deze oeverzone wordt maximaal 1 x in de 10 jaar onderhouden en dit gebeurt gefaseerd (ca 20% per keer).

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

9

Uw brief

12. U dient minimaal 2 overhoekjes van 15 bij 15 meter binnen het project aan te leggen en te beheren als voortplantingshabitat voor de Grote modderkruiper. In figuur 4 van bijlage 7 is een voorlopig ontwerp weergegeven. Indien hiervan wordt afgeweken, dient uiterlijk twee werkweken voor aanvang van de werkzaamheden het nieuwe ontwerp ter goedkeuring bij ons te worden voorgelegd via ons emailadres postbus@overijssel.nl onder vermelding van Wet natuurbescherming, Kadeversterking Dijkkring 102 Kampen en het kenmerk van deze ontheffing (2018/0415666).

Uw kenmerk

Monitoring en evaluatie

13. 3 jaar na aanleg van de nieuwe watergang (uiterlijk 31 december 2023) dient u een evaluatierapport naar ons op te sturen van de ontwikkeling van de populatie bij de uitgevoerde inrichting en het voorgeschreven beheer. Deze evaluatie dient te worden uitgevoerd door een deskundige op het gebied van de Grote modderkruiper. Uit het rapport moet blijken of de nieuw aangelegde watergangen door het huidige beheer en de inrichting voldoende geschikt zijn als leefgebied voor de Grote modderkruiper en dat deze ook door de Grote modderkruiper worden gebruikt als leefgebied (als voortplantings- en overwinteringsgebied). Dit kan worden aangetoond door bemonstering van deze nieuwe watergangen. Uit de resultaten van de bemonstering moet blijken dat in deze nieuwe watergangen een populatie modderkruipers aanwezig is die wat betreft omvang overeenkomt of zelfs groter is dan de huidige populatie en die zich bovendien voortplant in deze wateren (dus zowel volwassen als juveniele exemplaren). Indien uit dit evaluatierapport blijkt dat er na drie jaar nog geen sprake is van voldoende leefgebied voor de Grote modderkruiper, dan dient in het evaluatierapport aanvullend een voorstel met aanvullende maatregelen te worden opgenomen om dit leefgebied te verbeteren. Wij hebben hierbij ook de mogelijkheid om naar aanleiding van de rapportage aanvullende voorschriften op te leggen.

Overige zaken

14. De werkzaamheden moeten uitgevoerd worden in overeenstemming met bovengenoemde voorschriften en onder begeleiding van een ecologisch deskundige op het gebied van de Grote modderkruiper⁹.
15. U moet een ecologisch werkprotocol opstellen met daarin bovengenoemde voorschriften. Alle betrokken partijen, met name de uitvoerende partijen op de bouw of projectlocatie, moeten aantoonbaar van het ecologisch werkprotocol op de hoogte worden gesteld. U moet het ecologisch werkprotocol minimaal twee werkweken voorafgaand aan de werkzaamheden ter kennis name aanbieden via ons e-mailadres Postbus@overijssel.nl onder vermelding van Wet natuurbescherming, Kadeversterking Kampereiland dijkkring 102 en het kenmerk van de ontheffing (2018/0415666). Ook dient u hierin ook de contactgegevens van de uitvoerder en/of ecologisch deskundige te vermelden, zodat onze toezichthouder contact kan opnemen bij eventuele onduidelijkheden.
16. De ecologisch deskundige moet een ecologisch logboek bijhouden. Uit dit logboek moet aantoonbaar blijken hoe en waarom uitvoering is gegeven aan de bovengenoemde voorschriften. Zo dient u bij te houden hoeveel exemplaren van de Grote modderkruiper u heeft gevangen en overgezet, of daarbij juveniele dieren zijn overgezet en waar u de Grote modderkruipers heeft uitgezet. Het ecologisch logboek dient aanwezig te zijn op de werklocatie.

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

10

Wijziging uitvoeringswijze of periode

Uw brief

Uw kenmerk

Als de ontheffinghouder het voornemen heeft af te wijken van de uitvoeringsperiode, de voorgeschreven middelen of van de voorgenomen handelingen als weergegeven in de aanvraag, dan dient hij dit ter goedkeuring voor te leggen aan de provincie. Voor deze wijzigingen moeten opnieuw de effecten op de betrokken soorten beoordeeld worden. Alleen na toestemming van de provincie is de voorgenomen afwijking toegestaan. Neem voor overleg contact op met het meldpunt.

---

⁹ Paragraaf 3.13 uit Kennisdocument Grote modderkruiper. Juli 2017.

Overwegingen bij het besluit

Bijlage 2

Ons besluit bestaat uit het besluit zelf, de voorschriften en de overwegingen. In deze bijlage zijn de overwegingen opgenomen. Het besluit, de voorschriften en de overwegingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De overwegingen bestaan uit het onderdeel Natura 2000 en een deel beschermde soorten. Ze zijn als volgt opgebouwd:

A	WEERGAVE VAN DE FEITEN	13
A1	Aanvraag vergunning Natura 2000-gebieden	13
A1.1	Projectomschrijving	13
A1.2	Doel project	16
A1.2	Periode	16
A1.3	Onderliggende documenten	16
A1.4	Aanvullende gegevens	16
A2	Bevoegdheid	16
A2.1	Gedeputeerde Staten van Overijssel bevoegd	16
A3	Procedure	17
A3.1	Overeenstemming andere provincie	17
A3.2	Adviesverzoek aan gemeente	17
A3.3	Relevante overige besluiten	17
A4	Toetsingskader Natura 2000-gebieden	17
A5	Toetsingskader soorten	18
A5.1	Wettelijke regels	18
A5.2	Provinciaal beleid	18
A5.2.1	Omgevingsverordening, hoofdstuk 7 Natuur	18
A5.2.2	Beleidsregel Natuur Overijssel 2017	18
A5	Vergunningplicht	19
B2	Inhoudelijke beoordeling	19
B2.1	Toetsing effectbeoordeling aanvraag	20
B2.1.1	Beschrijving van de effecten in de aanvraag	20
B2.1.2	Toetsing van de effectenbeoordeling	21
B2.2	Toetsing verzachtende maatregelen	27
B2.2.1	Beschrijving verzachtende maatregelen in de aanvraag	27
B2.2.2	Toetsing verzachtende maatregelen (mitigatie)	28
B2.3.1	Beschrijving cumulatieve effecten in de aanvraag	29
B2.5	Slotconclusie toetsing Natura 2000	30

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

11

Uw brief

Uw kenmerk

C	TOETSING AANVRAAG ONTHEFFING SOORTEN	31
C1	Beschrijving noodzaak ontheffing	31
C2	Inhoudelijke beoordeling	31
C2.1	Onderzoeksmethode en resultaten onderzoek	31
C2.1.1	Beschrijving onderzoeksmethoden en resultaat	31
C2.1.2	Beoordeling uitgevoerd onderzoek	33
C2.2	Invloed van het project op betrokken soorten	33
C2.2.1	Effectbeoordeling in aanvraag	33
C2.2.2	Toetsing van de effectbeoordeling	36
C2.3	Alternatieven voor realisatie van het project / de activiteiten	38
C2.3.1	Alternatievenafweging in de aanvraag	38
C2.3.2	Toetsing van de alternatievenafweging	38
C2.4	Wettelijk belang van het project	39
C2.4.1	Motivatie wettelijk belang in de aanvraag	39
C2.4.2	Toetsing aan wettelijk belang	39
C2.5	Beoordeling staat van instandhouding	39
C2.6	Toetsing aan overige vereisten	39
C2.7	Eindconclusie toetsing	39
C2.8	Zorgplicht blijft altijd gelden	39
C3	Slotconclusie toetsing soorten	40

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

12

Uw brief

Uw kenmerk

A WEERGAVE VAN DE FEITEN

A1 Aanvraag vergunning Natura 2000-gebieden

A1.1 Projectomschrijving

Het projectgebied ligt buiten de bebouwde kom van gemeente Kampen. Het projectgebied loopt van het Ganzendiep tot de Goot (oostelijk deel) (zie figuur 1). De dijkversterking heeft een lengte van ruim 3 kilometer. Het projectgebied wordt aan de noordzijde begrensd door rietmoeras en het Zwarte Meer (Natura 2000). Aan de zuidzijde worden de dijkeringen begrensd door agrarische gronden, voornamelijk weilanden.

Waterschap Drents Overijsselse Delta is voornemens de dijk tussen het Kampereiland en het Zwarte meer te versterken. De huidige dijk wordt verbreed en de aangrenzende watergang wordt verlegd over een traject van ongeveer 3 kilometer.

Deze aanvraag betreft uitsluitend de kadeversterking van dijkkring 102. Voor dijkkring 101 is al een aanvraag ingediend. Onderstaande afbeelding geeft de globale ligging van Kampereiland en het projectgebied weer.

Datum
09.10.2018
Kenmerk
2018/0415666
Pagina
13
Uw brief
Uw kenmerk

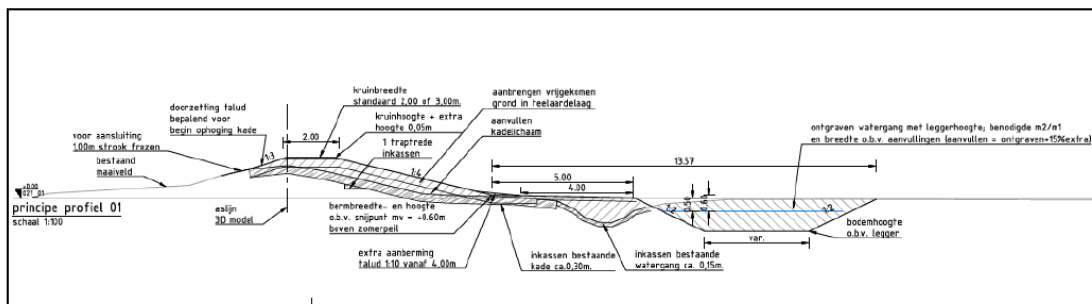
Figuur 1. Locatie kadeversterking dijkkring 102 ten opzichte van het Natura 2000-gebied Zwarte Meer (dijkversterking 101 maakt geen onderdeel uit van deze aanvraag, hiervoor is in mei 2018 een aanvraag ingediend).

De kade (dijkkring 102) wordt versterkt over een lengte van ca 3 km. De dijk wordt versterkt tot de normhoogte (normale kade). Op bepaalde punten wordt er een overstroombaar deel gecreëerd. Bij deze overstroombare delen wordt de kade verbreed, waarmee de kans op een ongecontroleerde dijkdoorbraak in de hele buitendijk aanzienlijk kleiner wordt. In extreme situaties kan het water uit het Zwarte Meer gecontroleerd de buitenpolders instromen. De schade blijft beperkt en inwoners krijgen meer tijd om zichzelf in veiligheid te brengen.

Toekomstig ontwerp kades

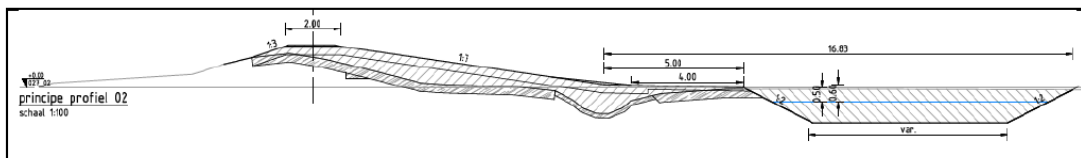
De normale kade krijgt een kruinhoogte van ongeveer 1,45 -1,55 meter ten opzichte van het maaiveld. De kade loopt aan de binnenzijde af met een talud van 1:4. Om deze taluds mogelijk te maken moet de kade ten opzichte van de huidige situatie verbreed worden. De toekomstige kade komt over de direct ten zuiden gelegen sloot, waardoor deze gedempt en verplaatst wordt in zuidwaartse richting.

Een globale indruk van het ontwerp van de normale kade is weergegeven in figuur 2.

Figuur 2. Globaal ontwerp normale kade.

Een overstroombare kade wordt voornamelijk verbreed. De kruinhoogte van deze kade betreft 1,25 -1,35 meter. De taluds van deze kade bedragen 1:7. De bestaande sloot aan de zuidzijde wordt geherprofileerd. Figuur 3 geeft een indruk weer van toekomstige situatie van de overstroombare kade.

Figuur 3. Globaal ontwerp overstroombare kade

Werkzaamheden en planning

Periode uitvoering

De werkzaamheden ten behoeve van de kadeversterking worden uitgevoerd in de periode van 15 september tot 1 maart, waarbij gestreefd wordt te starten in 2018 en eindigen voor 1 maart 2019. Om eventueel uitloop op te vangen, wil men open houden dat afronding van de werkzaamheden plaatsvindt van 15 september 2019 tot 1 maart 2020.

De werkzaamheden aan de kade betreffen werkzaamheden aan een regionale kering. Dit betekent dat tijdens het stormseizoen in principe geen activiteiten in, op of nabij waterkeringen worden toegestaan. Het stormseizoen loopt van 15 oktober tot 15 april.

Daarnaast is het niet wenselijk om in het broedseizoen te werken nabij Natura 2000-gebied om zodoende aantasting / verstoring van broedgevallen van aangewezen vogelsoorten uit te sluiten. De meest ideale periode om de werkzaamheden, vanuit alle randvoorwaarden (stormseizoen en broedseizoen), uit te voeren is van 15 september tot 15 oktober. Binnen deze termijn is het echter niet mogelijk het werk uit te voeren. Bovendien is deze periode voor de uitvoering het meest ongunstig vanwege nat weer en vorst. Om die reden is gezocht naar uitloop van de werkzaamheden aan de achterkant (stormseizoen).

Uitloop van de werkzaamheden in het stormseizoen is mogelijk tot het volgend broedseizoen (1 maart), mits er vanuit veiligheidsoverwegingen extra maatregelen worden getroffen. Deze maatregelen zijn het aanwezig hebben van zandzakken op kade, conform de inzet van de al aanwezige KEI brigade¹⁰. Daar waar in de werkfasering de zandzakken van de kade verwijderd zijn, ligt er klei in depot. Dit is zo ingesloten in de werkfasering. Deze klei is nodig voor het aanleggen van de definitieve dijkbekleding. De klei zal op dezelfde locatie worden teruggezet waar de zandzakken zijn verwijderd. Vervolgens wordt over de klei geotextiel met krammen aangebracht. De geotextiel en krammen zijn op het werk binnendijks aanwezig voor aanvang van de werkzaamheden om in de voorkomende situatie te voorzien.

De werkzaamheden worden uitgevoerd van globaal 07.00 – 19.00 en in de periode vanaf vergunningverlening tot 1 maart 2019. Om mogelijke uitloop door bijvoorbeeld slecht weer op te vangen, wil men open houden dat afronding van de werkzaamheden plaatsvindt van half september 2019 – april 2020. In de maand maart, indien door nat weer de dijk niet afgewerkt kan worden voor maart, wordt de dijk nog afgewerkt door een bulldozer over de kade te laten rijden (inklinken) en door inzaaien (trekker).

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

15

Uw brief

Uw kenmerk

Werkzaamheden

De toekomstige kadeversterking vindt plaats aan de binnendijkse zijde van de kade en daarmee buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied. De buitendijkse zone van de kade wordt niet aangetast en behoudt daarmee zijn huidige ligging en capaciteit tot bergen van (hoog)water afkomstig van het Zwarte Meer.

Als gevolg van de dijkversterking wordt de binnendijkse sloot gedempt en wordt een nieuwe sloot gegraven. Ten behoeve van de ruimte voor de nieuwe sloot gaan ook enkele meters van de aangrenzende dwarssloten verloren.

Om de kade te versterken wordt gebruikt gemaakt van gebiedseigen grond. De grond die uit de te creëren nieuwe watergang komt, wordt gebruikt om de kade te versterken. Er wordt geen grond van buiten Kampereilanden aangevoerd. In bijlage 5 is weergegeven hoe de werkzaamheden per traject worden uitgevoerd.

Het gebruik en beheer van de versterkte kade wijkt niet af van de huidige situatie.

Huidige situatie te dempen watergangen

De te dempen watergangen lopen parallel aan de kade en zorgen voor de afwatering van het binnendijkse gebied naar het Zwarte meer. Deze watergangen vervullen een belangrijke functie ten behoeve van het waterpeil beheer. De watergangen worden dan ook intensief beheerd door het Waterschap Drents Overijsselse Delta. In de zomermaanden blijven de sloten ongemoeid en ontwikkelt zich een flinke hoeveelheid watervegetatie.

In de winter, wanneer de sloot een belangrijke functie vervult als water afvoerende sloot wordt de sloot volledig geschoond en alle vegetatie en bagger worden op de kant gezet.

Noodzaak vergunning Natura 2000 en ontheffing Grote modderkruiper

Ondanks dat niet in het Natura 2000-gebied wordt gewerkt, zijn effecten op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied 'Zwarte Meer' niet geheel uit te sluiten. Daarom is een vergunning Natura 2000 noodzakelijk.

Daarnaast zal voor de dijkverbreding de gehele watergang langs de kade moeten worden gedempt. Hierin komt de Grote modderkruiper voor. Daarom is voor dit project tevens een

---

¹⁰ De KEI Brigade (Kampereiland Brigade) is een team vrijwilligers dat naar verwachting tot en met 2019 tijdens een hoogwaterdreiging zandzakken legt op de dijk rond het Kampereiland en de Mandjeswaard. Het team komt in actie bij dreiging van hoogwater.

onthefing voor de Grote modderkruiper aangevraagd voor het opzettelijk vernietigen van vaste voortplantingsplaatsen en rustplaatsen en het vangen en doden van deze soort.

A1.2 Doel project

De uit te voeren werkzaamheden hebben als doel de waterveiligheid van Kampereiland en omgeving te vergroten. Een deel van de regionale waterkeringen is recentelijk afgekeurd. Deze waterkering moeten op korte termijn voldoen aan het wettelijk vastgestelde beschermingsniveau voor keringen.

A1.2 Periode

De vergunning en onthefing worden aangevraagd voor de periode 1 oktober 2018 tot 31 maart 2020.

A1.3 Onderliggende documenten

Voor de beoordeling van de aanvraag zijn de volgende documenten toegezonden:

- Aanvraagformulier Wet natuurbescherming
- Aveco de Bondt. Juli 2018. Verstorings- en verslechteringstoets Kampereiland Dijkkring 102, Kampen.
- AERIUS-berekening tijdelijke effecten stikstofdepositie (kenmerk S2oikFjzYinT)
- Machtiging aan Aveco de Bondt voor aanvraag Wnb
- Aveco de Bondt, april 2018. PAS-berekening dijkversterking Kampereiland, onderzoek stikstofdepositie.
- Aveco de Bondt. Mei 2018. Activiteitenplan Ontheffingsaanvraag Wet natuurbescherming Kadeversterking Kampereilanden dijkkring 102, Kampen.

Verder zijn de volgende onderzoeken bij de beoordeling betrokken:

- Kennisdocument Grote modderkruiper (BIJ12, juli 2017)
- Beheerplan IJsselmeergebied
- Bureau Waardenburg, 2016. Grote modderkruiper in Kampereiland. 16-873/16.08976/NilKe

A1.4 Aanvullende gegevens

Wij hebben uw aanvraag op 13 juli 2018 ontvangen. Er zijn geen aanvullende gegevens gevraagd.

A2 Bevoegdheid

A2.1 Gedeputeerde Staten van Overijssel bevoegd

De aangevraagde activiteiten vinden plaats op het grondgebied van Overijssel. De activiteiten vallen niet onder de uitzonderingen van de bevoegdheid, zoals weergegeven in het Besluit natuurbescherming¹¹. Daarom zijn Gedeputeerde Staten van provincie Overijssel bevoegd tot het nemen van besluiten op basis van de Wnb (art. 1.3, eerste lid).

Bij ons besluit nemen we tevens de gevolgen voor Natura 2000-gebieden mee die buiten onze provinciegrens liggen. Het gaat daarbij om gebieden in andere provincies (Wnb, art. 1.3, derde lid) en/of buiten Nederland.

---

¹¹ Besluit natuurbescherming, art. 1.3, eerste lid

Datum
09.10.2018
Kenmerk
2018/0415666
Pagina
16
Uw brief
Uw kenmerk

A3 Procedure

De vergunningprocedure is uitgevoerd in overeenstemming met hoofdstuk 5 van de Wnb. Daarbij zijn de relevante artikelen van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing.

Gedeputeerde staten van onze provincie hebben de uniforme openbare voorbereidingsprocedure (UOV) van toepassing verklaard¹² voor besluiten op basis van de Wnb (art. 2.7, tweede lid).

A3.1 Overeenstemming andere provincie

De aangevraagde activiteiten vinden plaats op ons grondgebied. De effecten van het project hebben deels ook invloed op delen van het Natura 2000-gebied die op grondgebied van de provincie Flevoland liggen. Om vergunning te verlenen is overeenstemming met gedeputeerde staten van deze provincie noodzakelijk.

De effecten van het project op beschermde soorten zijn beperkt tot ons grondgebied. Overeenstemming met een andere provincie ten aanzien van de aanvraag Wnb-soorten is niet nodig.

A3.2 Adviesverzoek aan gemeente

Wij hebben de aanvraag naar Burgemeester en Wethouders van gemeente Kampen gestuurd met het verzoek om advies. De gemeente is vier weken de gelegenheid geboden om te reageren.

Zij heeft van deze mogelijkheid geen gebruik gemaakt.

A3.3 Relevante overige besluiten

Wij wijzen u erop, dat voor de door u te verrichten activiteit, voor zover ons bekend, ook de navolgende op aanvraag te nemen besluiten nodig zijn:

Naam wet en van toepassing zijnde artikel	Bevoegd bestuursorgaan en adres
Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, artikel 2.1 en/of artikel 2.2	Gemeente Kampen, Postbus 5009, 8260GA Kampen
Ontgrondingenwet	Provincie Overijssel, Postbus 10078, 8000 GB Zwolle
Projectplan Waterwet	Waterschap Drents Overijsselse Delta, Postbus 60, 8000 AB Zwolle

A4 Toetsingskader Natura 2000-gebieden

Een vergunning kan worden verleend als aan verschillende kaders is voldaan. In deze paragraaf beschrijven we kort aan welke kaders wordt getoetst.

A4.1 Wettelijke regels

Een verzoek om een vergunning beoordelen wij op basis van de regels uit hoofdstuk 2, paragraaf 2.3 van de Wnb. Bij ons oordeel houden we tevens rekening met het derde lid van artikel 1.10 Wnb. Ook het Besluit natuurbescherming (titel 2.2) en de Regeling natuurbescherming (hoofdstuk 2) zijn voor de toetsing van belang.

¹² GS-besluit van 13 december 2016, ons kenmerk 2016/0490877

Datum
09.10.2018
Kenmerk
2018/0415666
Pagina
17
Uw brief
Uw kenmerk

A5 Toetsingskader soorten

Een ontheffing kan worden verleend als aan verschillende kaders is voldaan. In deze paragraaf beschrijven we kort aan welke kaders wordt getoetst.

A5.1 Wettelijke regels

Een verzoek tot ontheffing wordt beoordeeld op basis van de regels, zoals deze zijn opgenomen in hoofdstuk 3, paragraaf 3.1, 3.2 en 3.3 van de Wet natuurbescherming. Bij ons oordeel houden we tevens rekening met het derde lid van artikel 1.10 Wnb.

Ook het Besluit natuurbescherming¹³ en (soms) de Regeling natuurbescherming¹⁴ zijn voor de toetsing relevant.

A5.2 Provinciaal beleid

Naast de wettelijke regels hebben wij beleid opgesteld in onze Omgevingsvisie. De regels, die daaruit voortkomen, zijn vastgelegd in onze Omgevingsverordening Overijssel 2017 (hoofdstuk 7).

A5.2.1 Omgevingsverordening, hoofdstuk 7 Natuur

Met de Omgevingsverordening Overijssel 2017 (hierna: Omgevingsverordening) hebben wij een nadere invulling gegeven aan enkele wettelijke regels. In deze verordening zijn een aantal nationaal beschermd diersoorten vrijgesteld van de verbodsbepalingen. Het gaat om soorten die algemeen voorkomen. De betreffende soorten zijn opgenomen in bijlage 9a bij artikel 7.4.1 van de Omgevingsverordening. De populaties van deze soorten verkeren in een gunstige staat van instandhouding. Deze vrijstellingen zijn aanvullend aan de vrijstellingen via de gedragscodes.

Voor de soorten in de eerder genoemde bijlage geldt een vrijstelling voor het opzettelijk doden of vangen. Dit geldt alleen als dit nodig is in het belang, zoals dit is weergegeven per soort in bijlage 9a bij artikel 7.4.1 van de Omgevingsverordening. Voor deze soorten is het ook toegestaan om de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te beschadigen of te vernielen, als aan onderstaande voorwaarden zijn voldaan.

Voorwaarden

- De vrijstelling voor de handeling is niet geregeld in een door de minister goedgekeurde gedragscode.
- Er zijn geen andere bevredigende oplossingen om de doelstellingen van de handelingen te bereiken.
- De algemene zorgplicht is in acht genomen. Dat wil zeggen dat het opzettelijk vangen en doden van dieren zoveel mogelijk is voorkomen.

A5.2.2 Beleidsregel Natuur Overijssel 2017

In onze beleidsregel¹⁵ is vastgesteld dat wij kennisdocumenten soorten¹⁶ (voorheen de soortenstandaarden) betrekken bij de afweging tot het verlenen van een ontheffing op basis van de artikelen 3.3, 3.8 en 3.10 van de Wnb.

---

¹³ Art. 3.9 Besluit natuurbescherming

¹⁴ Art. 3.22 Regeling natuurbescherming i.s.m. art. 3.25 Besluit natuurbescherming

¹⁵ Art. 4.2.1 Beleidsregel Natuur Overijssel 2017

A5 Vergunningplicht

De aangevraagde activiteit heeft mogelijk negatieve effecten op Natura 2000-gebieden. Het gaat daarbij om de volgende effecten:

- verstoring door geluid;
- verstoring door menselijke aanwezigheid;
- verstoring door verlichting;
- verontreiniging tijdens de uitvoeringswerkzaamheden;
- verlies van foerageergebied van grasetende niet-broedvogels;
- verlies van foerageergebied voor de Purperreiger.

Er zijn tevens mogelijke tijdelijke effecten door de uitstoot van stikstofhoudende gassen (verbrandingsgassen). Voor die effecten is het artikel over de vrijstelling van de vergunningplicht (Wnb, art. 2.9, vijfde lid) belangrijk. De uitwerking van dat artikel is opgenomen in het Besluit natuurbescherming¹⁷ en de Regeling natuurbescherming.

In hoofdstuk 2 van het Besluit natuurbescherming is aangegeven dat het verbod, bedoeld in art. 2.7, tweede lid, niet van toepassing is als een project of andere handeling de grenswaarde van 1 mol stikstof per hectare per jaar niet overschrijdt¹⁸. Deze algemene grenswaarde wordt verlaagd naar 0,05 mol stikstof per hectare per jaar als blijkt dat voor een hectare van een stikstofgevoelig habitat nog 5% of minder van de depositieruimte voor grenswaarden beschikbaar is¹⁹. De grenswaarde en het Besluit natuurbescherming gelden ook voor gebieden die niet in het PAS zijn opgenomen. Het Zwarte Meer is zo'n gebied. Voor de niet PAS-gebieden wordt de grenswaarde nooit verlaagd. Dat komt omdat deze gebieden geen ontwikkelingsruimte kennen. De grenswaarde blijft hier 1 mol stikstof per hectare per jaar.

Tijdelijke effecten door stikstofdepositie door de aangevraagde activiteiten treden niet op. Dat blijkt uit de AERIUS-berekening bij de aanvraag. Hieruit blijkt dat de werkzaamheden niet leiden tot een stikstofdepositie boven de grenswaarden van de nabij gelegen Natura 2000-gebieden. De voorgenomen activiteiten ten behoeve van versterking dijkkring 102 zijn voor het onderdeel stikstofdepositie niet meldings- of vergunningsplichtig onder de Wnb. Deze effecten laten wij verder buiten beschouwing bij onze beoordeling.

Er is geen sprake van een project of handeling conform een vastgesteld beheerplan. Verder is er geen sprake van bestaand gebruik. De aangevraagde activiteit kan wel gevolgen hebben voor de instandhoudingsdoelstellingen, maar er is geen sprake van significante effecten.

Voor de activiteit geldt de vergunningplicht in het kader van art. 2.7, tweede lid Wnb. Uit de toetsing moet blijken of een vergunning voor de aangevraagde activiteiten mogelijk is.

B2 Inhoudelijke beoordeling

In deze paragraaf worden de effecten beschreven van de aangevraagde situatie. Wij beoordelen of de verwachte effecten op de doelen voor het Natura 2000-gebied voldoende in beeld zijn gebracht. Vervolgens komen de maatregelen aan bod die de aanvrager neemt om effecten te voorkomen of te verzachten. Wij toetsen of deze maatregelen voldoende zijn om significant

¹⁶ Te raadplegen via: <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/kennisdocumenten-soorten-ontheffingen-wet-natuurbescherming/>.

¹⁷ Besluit natuurbescherming, hoofdstuk 2

¹⁸ Besluit natuurbescherming Artikel 2.12, eerste lid

¹⁹ Besluit natuurbescherming Artikel 2.12, tweede lid

Datum
09.10.2018
Kenmerk
2018/0415666
Pagina
19
Uw brief
Uw kenmerk

negatieve effecten uit te sluiten. Op basis van onze beoordeling van de effecten en de maatregelen besluiten we of een vergunning mogelijk is.

B2.1 Toetsing effectbeoordeling aanvraag

B2.1.1 Beschrijving van de effecten in de aanvraag

De toekomstige kadeversterking vindt geheel plaats aan de binnendijkse zijde van de kade en daarmee buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied. De buitendijkse zone van de kade wordt niet aangetast en behoudt daarmee zijn huidige ligging en capaciteit tot bergen van (hoog)water afkomstig van het Zwarte Meer.

Dit betekent dat er geen sprake is van direct oppervlakteverlies of een indirect effect op bijvoorbeeld een verandering van de overstromingsfrequentie en dynamiek substraat en vernatting in het Zwarte Meer.

Het gebruik en beheer van de versterkte kade wijkt niet af van de huidige situatie. Hierdoor treedt er in de gebruiksfase van de kade ten opzichte van de huidige situatie geen negatieve versturende effecten op.

De nieuwe hoogte van de kade heeft ook geen effect op de overstromingen die in de huidige situatie ook plaatsvinden. Het enige effect dat optreedt vindt plaats in extreme situaties, die 1 keer in de 500 jaar plaatsvinden. In deze situatie zal de kade minder snel overstromen. Dit effect is echter van dusdanig beperkte aard dat de effecten op het gebied verwaarloosbaar zijn.

Wel wordt binnendijks de huidige kwelsloot, aan de teen van de kade, gedempt en opnieuw aangelegd. Deze kwelsloot vormt in de huidige situatie het leefgebied voor onder andere de Grote modderkruiper. Bekend is dat de Grote modderkruiper één van de belangrijkste voedselbronnen voor de Purperreiger is.

Uitgangssituatie bij de aanvraag voor Natura 2000-gebieden is dat er in de nieuwe situatie nieuw leefgebied wordt ontwikkeld om een levensvatbare populatie van de Grote modderkruiper te kunnen handhaven. Hierdoor is er volgens de aanvraag geen achteruitgang van de Grote modderkruiper én hiermee blijft ook het potentieel foerageergebied voor de Purperreiger gehandhaafd. Hierdoor is geen sprake van significante aantasting van het instandhoudingsdoel van de Purperreiger, hooguit een tijdelijk effect.

Ook gaat er door de verbreding van de kade 4,5 ha aan grasland verloren van de in totaal 120 ha poldergebied. Het betreft in totaal 4% van de Mandjeswaard. Aangenomen wordt dat de agrarische graspercelen langs de dijk geschikt zijn als foerageergebied voor grasetende vogels (o.a. ganzen en op de wat nattere stukken door Smient).

Effecten door de kadeverbreding op het binnendijkse foerageergebied van grasetende kwalificerende soorten (ganzen, Smient), buiten het Natura 2000-gebied, is hiermee niet op voorhand uit te sluiten.

Tijdens de werkzaamheden van de kadeversterking is er sprake van een tijdelijk negatief effect op het Natura 2000-gebied door verstoring door geluid, menselijke aanwezigheid, verlichting en verontreiniging. Door buiten de broedperiode van kwalificerende broedvogels te werken (van half september tot 1 maart) zijn effecten door verstoring op broedende kwalificerende broedvogels op voorhand uit te sluiten. Dit geldt niet voor de Roerdomp, die ook buiten de broedperiode reeds in het gebied aanwezig is en kan worden verstoord. Dit geldt ook voor alle kwalificerende niet-broedvogels die het Natura 2000-gebied gebruiken om te slapen, rusten en/of te foerageren. Alle werkzaamheden vinden plaats buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied, echter wel grenzend aan het Natura 2000-gebied 'Zwarte Meer'.

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

20

Uw brief

Uw kenmerk

In bijlage 6 worden de in de aanvraag beschreven effecten door de aanlegwerkzaamheden en de toekomstige verbreding van de kade op kwalificerende soorten nader toegelicht.

Samenvatting effecten

In tabel 1 is weergegeven op welke instandhoudingsdoelen effecten niet uit te sluiten zijn.

Tabel 1: effectbeoordeling - A = tijdens aanlegfase; G = Gebruiksfase

Instandhoudingsdoel	Mogelijk effect	Vermindering oppervlakte foerageergebied	Verstoring door geluid	Optische verstoring	Verontreiniging
Roerdomp (buiten broedperiode)		-	A	A	
Niet-broedvogels		-	A	A	
Grasetende niet-broedvogels (Smient, ganzen)		A/G			
Purperreiger		A/G	-	-	
Alle doelen					A

De effecten in bovenstaande tabel hebben alleen op de weergegeven doelstellingen effecten. Op de andere vogelsoorten, dier- en plantensoorten en plantengemeenschappen (habitattypen), waarvoor dit gebied is aangewezen, treden geen effecten op. De leefgebieden voor de soorten of habitattypen zijn binnen de beïnvloedingszone van de activiteit niet aanwezig.

B2.1.2 Toetsing van de effectenbeoordeling

Het project 'Kaderversterking Kampereiland' is getoetst aan de effecten op alle instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied 'Zwarte Meer'. De betreffende instandhoudingsdoelen zijn weergegeven in bijlage 4.

Uit de omschrijving van de voorgenomen activiteiten (paragraaf A1.1) en de effectbeoordeling daarvan in de aanvraag (zie vorige paragraaf en bijlage 6) blijkt dat op een beperkt aantal doelstellingen van het betrokken gebied effecten te verwachten zijn.

Permanente effecten door dijkversterking

Wij delen grotendeels de conclusies uit de aanvraag ten aanzien van permanente effecten door de dijkversterking. Doordat de dijkversterking buiten het Natura 2000-gebied wordt gerealiseerd, is er geen sprake van directe aantasting van leefgebieden van kwalificerende soorten en/of gebieden met kwalificerende habitattypen in het Natura 2000-gebied 'Zwarte Meer'.

Voor de kwalificerende Purperreiger en de kwalificerende grasetende niet-broedvogels zijn echter respectievelijk de sloten en het grasland in de directe omgeving van het Zwarte Meer onderdeel

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

21

Uw brief

Uw kenmerk

van hun foerageergebied. Hieronder gaan we nader in op de effecten van de kadeverbreiding op het foerageergebied van deze soorten.

Effecten Purperreiger

Het instandhoudingsdoel (aantal broedparen) van de Purperreiger in het Zwarte Meer wordt momenteel niet gehaald (www.sovon.nl). De oorzaak ligt grotendeels aan de onvoldoende omvang en kwaliteit aan broedgebied voor de Purperreiger. De huidige rietlanden in het Zwarte Meer zijn sterk verdroogd en vervuigd door onnatuurlijk peilbeheer en het tot voor kort toegepaste maaibeheer. Inmiddels wordt een ander, cyclisch, maaibeheer toegepast en worden ook vervuigde delen weer in beheer genomen. Daarnaast heeft Natuurmonumenten recentelijk een project Herstel rietoevers afgerond. Hierdoor wordt er weer meer waterriet in het gebied ontwikkeld door delen de plaggen, en daarnaast meer oeverlengte ontwikkeld voor o.a. de Roerdomp en Purperreiger om te foerageren. Dit project draagt er toe bij dat er in de toekomst weer Purperreigers in het gebied gaan broeden.

Naast geschikt broedgebied is het voor de Purperreiger ook van groot belang dat er voldoende geschikt foerageergebied binnen en buiten het Natura 2000-gebied aanwezig is. Het project van Natuurmonumenten draagt in ieder geval bij aan de ontwikkeling van meer foerageergebied voor de Purperreiger binnen het Natura 2000-gebied, door de ontwikkeling van meer oeverlengte waarlangs de purperreigers kunnen foerageren, de ontwikkeling van natuurvriendelijke oevers en het schonen van geheel dichtgegroeide sloten.

In het beheerplan²⁰ wordt ook aangegeven dat voldoende geschikte binnendijkse foerageergebieden voor een belangrijk deel bepalen of het doelaantal wordt gehaald. Vooral de sloten in de Mastenbroekerpolder zijn zeer geschikt voor de Purperreiger om te foerageren²¹. De sloten van het Kampereiland lijken van minder belang. Dit blijkt ook uit de meer recente waarnemingen van purperreigers in deze polders (zie figuur 4).

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

22

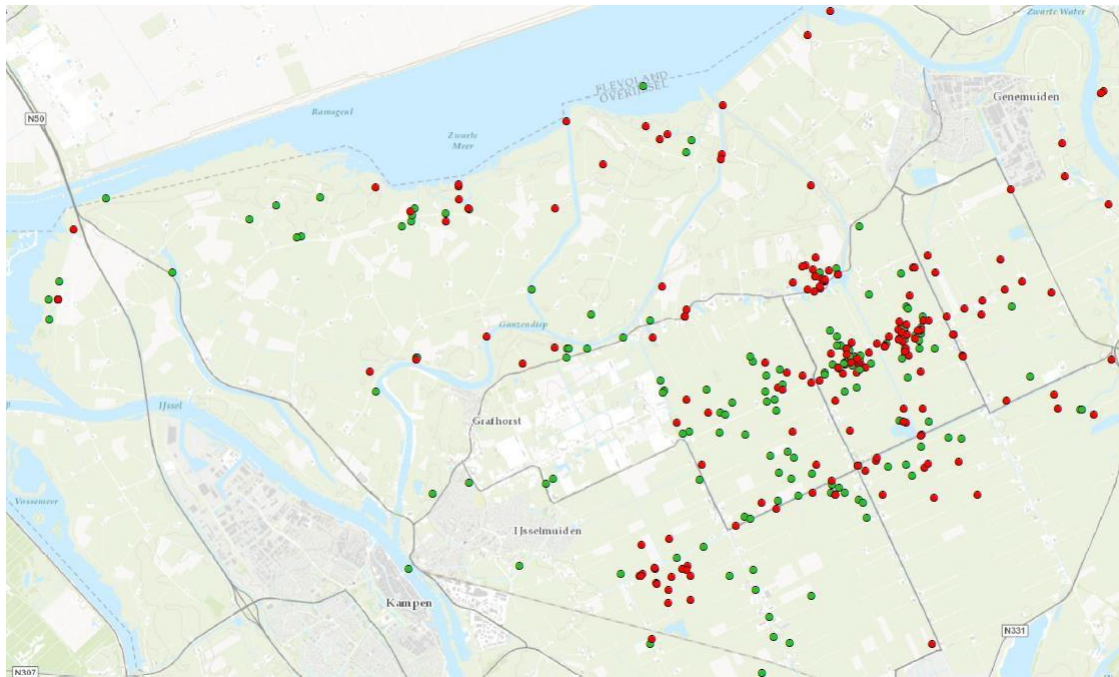
Uw brief

Uw kenmerk

---

²⁰ Beheerplan Natura 2000 Zwarte Meer 2019-2023, pg 42

²¹ Winden, van der.J., Bonhof, G. Bak, A, van Horssen, P.W. juni 2004. Leefgebieden van moerasvogels in agrarisch gebied. Ligging en kwaliteit van foerageergebieden van lepelaar, purperreiger en zwarte stern.,

Figuur 4. Foeragerende purperreigers in de periode 2000-2010 (groen) en 2011 -2015 (rood) (Bron: NDFB).

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

23

Uw brief

Uw kenmerk

De huidige afwateringssloot langs de dijk wordt echter ook door de Purperreiger in beperkte mate gebruikt om te foerageren. Gezien het belang van buitendijkse foerageergebied voor de Purperreiger en een zeer ongunstige huidige staat van instandhouding van deze soort in het Zwarte meer, zijn negatieve effecten door demping van de huidige kwelsloot op het instandhoudingsdoel van de Purperreiger niet op voorhand uit te sluiten. Binnen het project wordt echter een nieuwe afwateringssloot gerealiseerd. Dit is noodzakelijk voor een goede afwatering van het binnendijkse gebied.

U geeft aan dat u de afwateringssloot anders gaat beheren. Delen van de nieuwe afwateringssloot gaat u dusdanig inrichten en beheren, dat deze in de toekomst geschikt is voor de Grote modderkruiper, en hiermee ook voor de Purperreiger om te foerageren. Hiermee wordt voorkomen dat er permanent verlies van foerageergebied voor de Purperreiger optreedt. (zie bijlage 7)

Om dit echter te borgen, vinden wij het van belang dat de inrichting en het beheer van deze nieuwe afwateringssloot worden vastgelegd in de voorschriften van deze vergunning. Met name de inrichting van grote modderkruipervriendelijke slootdelen en delen met overhoeken, die kunnen worden gebruikt door purperreigers om te foerageren, zijn van groot belang voor de Purperreiger en dragen bij dat er in de toekomst voldoende foerageergebied van de Purperreiger buiten het Natura 2000-gebied aanwezig blijft.

Wij leggen daarom in de voorschriften van dit besluit de inrichting en beheer van deze sloten vast, zodat de toekomstige voedselvoorziening van de Purperreiger buiten het Natura 2000-gebied voldoende is geborgd.

Permanente effecten op het instandhoudingsdoel van de Purperreiger zijn met deze randvoorwaarden naar ons oordeel uit te sluiten. Een tijdelijke effect is niet geheel uit te sluiten.

De nieuwe sloten hebben tijd nodig om zich te ontwikkelen, waardoor een tijdelijk effect op voedselbeschikbaarheid niet geheel is uit te sluiten. Momenteel is het aantal purperreigers in het Zwarte Meer echter zeer beperkt. Bovendien is recentelijk binnen het Natura 2000-gebied veel nieuw foerageergebied voor de Purperreiger ontwikkeld. Er hebben de afgelopen jaren geen Purperreigers gebroed in het Zwarte Meer. Naar verwachting zal deze tijdelijke verslechtering van een deel van zijn foerageergebied buiten het Natura 2000-gebied dan ook geen invloed hebben op het instandhoudingsdoel van de Purperreiger in het Zwarte meer.

Effecten grasetende soorten

In de aanvraag wordt aangegeven dat het beperkte verlies van grasland door de kadeversterking niet leidt tot het niet behalen van de instandhoudingsdoelen van grasetende soorten.

De aantallen voor veel niet-broedvogels worden echter momenteel niet gehaald²². En naast grasetende ganzen (Gauwe gans, Kolkans en Toendrarietgans) en de Smient, maken ook Kleine Zwaan en Kraakeend gebruik van de graslanden buiten het Natura 2000-gebied om te foerageren. De oorzaak dat de instandhoudingsdoelen van deze soorten in het gehele IJsselmeergebied niet worden gehaald, ligt grotendeels buiten het Natura 2000-gebied Zwarte meer. Het beheerplan²³ zegt hierover het volgende:

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

24

Uw brief

Uw kenmerk

“Grasetende watervogels (gansen en smienten) gebruiken het IJsselmeergebied vooral als slaap- en rustgebied.

Het al dan niet behalen van de instandhoudingsdoelstellingen is dan ook in sterke mate afhankelijk van voortzetting van het nu vigerende gedoogbeleid voor ganzen in de aangrenzende graslandgebieden.

Voor brandgans en kolkans geldt dat er in het IJsselmeer zowel voor de rust- en slaapfunctie als voor de foerageerfunctie een instandhoudingsdoelstelling is geformuleerd. De doelstelling voor de foerageerfunctie wordt qua doelaantallen in recente jaren niet gehaald. Dit is niet het gevolg van onvoldoende draagkracht van het foerageergebied binnen de begrenzing (bestaande uit buitendijkse graslanden). De grotere aantrekkelijkheid van de aangrenzende binnendijkse en zwaar bemeste graslanden in het Friese achterland zorgt er namelijk voor dat de brand- en kolk ganzen van het IJsselmeer vooral buiten het Natura 2000 gebied foerageren. Voor geen van deze twee ganzensoorten treedt er vooralsnog een knelpunt op, zolang er geen aantasting plaatsvindt van rust en/of draagkracht voor foeragerende ganzen buiten de begrenzingen. Bij voortzetting van het huidige ganzenbeleid is hier dus geen knelpunt te verwachten.

Voor de Smient ligt dit verhaal wellicht iets anders. In recente jaren blijken de aantallen van deze in Nederland overwinterende soort bijna over het gehele land achteruit te gaan. Dat zou samen kunnen hangen met een achteruitgang van het meest geschikte grasland voor deze soort, te weten laaggelegen, deels geïnundeerd grasland. Doelaantallen worden inmiddels in veel Natura 2000 gebieden voor deze soort niet meer gehaald. Dit betekent dat er aandacht moet komen voor een voldoende beschikbaarheid van ‘s winters deels onder water staand grasland rondom de rustgebieden in de Natura 2000 gebieden.”

Smient

Het doelaantal voor het Zwarte Meer wordt momenteel niet gehaald. De huidige graslanden langs de kade voldoen echter niet aan de vereisten ‘Natte graslanden’, zoals deze hierboven worden beschreven als voedselgebieden voor de Smient. Deze liggen op grotere afstand van de kadeversterking en worden hierdoor niet beïnvloed. Er is een landelijke afname van het aantal overwinterende Smienten te zien. Deze wordt waarschijnlijk veroorzaakt door een lager broedsucces door natte en koude weersomstandigheden in de noordelijke broedgebieden²⁴. Het beperkte oppervlakteverlies (4,5 ha, ofwel 4% van de Mandjeswaard) aan marginaal voor deze soort geschikt grasland ten opzichte van het uitgestrekte weidegebied in de omgeving (Kampereiland en Mastenbroekerpolder) leidt naar ons inziens daarom niet tot een negatief effecten op het instandhoudingsdoel van deze soort. Overdag rust deze soort op vaarten, plassen en meren. Deze worden tijdens de werkzaamheden in beperkte mate verstoord.

---

²² www.sovon.nl

²³ Natura 2000 Beheerplan IJsselmeergebied 2017 – 2023 Algemeen deel, pg 40

²⁴ www.sovon.nl

Ganzen

Ganzen vertonen landelijk een positieve trend en zijn opportunistisch en zoeken de meest voedselrijke graslanden op, waardoor aantallen soms lokaal niet altijd worden gehaald. Voor de Grauwe gans wordt de doelstelling in het Zwarte Meer wel gehaald, voor de Kolgans liggen de aantallen onder het instandhoudingsdoel. Voor de Toendrarietgans is geen instandhoudingsdoel in aantallen geformuleerd. Allen vertonen landelijk een stabiele trend. Ganzen vliegen tot wel 30 km van slaapplekken naar voedselrijke graslanden in de omgeving om te foerageren. Deze zijn in omgeving van het Zwarte Meer op grote schaal aanwezig. Het beperkte verlies aan grasland (4% van de totale Mandjeswaard) op Kolgans, Grauwe gans en Toendrarietgans door de kadeverbreiding leiden daarom niet tot een tekort aan voedselgebieden voor deze soorten. Er zijn voldoende alternatieve voedselrijke graslanden in de omgeving van het Zwarte Meer aanwezig om te kunnen foerageren. Negatieve effecten van de dijkverbreiding op instandhoudingsdoel van Grauwe gans, Kolgans en Toendrarietgans worden niet verwacht.

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

25

Uw brief

Uw kenmerk

Kleine zwaan en Kraakeend

Kraakeend en Kleine zwaan foerageren zowel binnen het Natura 2000-gebied op waterplanten, als buiten het Natura 2000-gebied op graslanden. Voor de Kleine zwaan liggen de knelpunten, die leiden tot geringe aantallen, met name buiten het Natura 2000 gebied, in de broedgebieden buiten Nederland. Daarnaast is het onduidelijk in hoeverre concurrentie met Knobbelswanen een probleem veroorzaakt. Knobbelswanen eten mogelijk de waterplanten op in de zomer, voordat de Kleine zwanen arriveren²⁵. De Kraakeend vertoont een positieve trend in aantallen²⁶. Voor beide soorten verwachten wij daarom niet dat het beperkte verlies aan grasland buiten het Natura 2000-gebied door de kadeverbreiding leidt tot een negatieve effect op de instandhoudingsdoelen van deze soorten.

Het beperkte oppervlakteverlies van grasland door de kadeverbreiding is noodzakelijk om de veiligheid van het buitendijkse gebied te kunnen garanderen en kan daarom niet worden voorkomen. Er liggen voldoende alternatieve graslanden in de directe omgeving van de kade. Natte graslanden, geschikt voor Smient liggen zelfs op grotere afstand en worden niet beïnvloed. Op basis hiervan zijn wij van oordeel dat dit beperkte verlies aanvaardbaar is en niet leidt tot het niet behalen van de instandhoudingsdoelen van deze soorten grasetende niet-broedvogels.

Tijdelijke effecten tijdens de kadeversterkingswerkzaamheden

Toetsing effecten verontreiniging

Wij delen de conclusies uit de aanvraag. Effecten op habitattypen en/of leefgebieden van soorten door verontreiniging zijn niet geheel uit te sluiten. Om deze effecten door verontreiniging te voorkomen en/of te beperken, worden er maatregelen voorgesteld. Deze komen aan bod in paragraaf B2.2.1.

---

²⁵ Rijkswaterstaat. Oktober 2017. Natura 2000 Beheerplan IJsselmeergebied 2017 – 2023 Zwarte Meer.

²⁶ Rijkswaterstaat. Oktober 2017. Natura 2000 Beheerplan IJsselmeergebied 2017 – 2023 Zwarte Meer.

Datum
09.10.2018
Kenmerk
2018/0415666
Pagina
26
Uw brief
Uw kenmerk

Toetsing effecten door gebruik verlichting tijdens aanlegwerkzaamheden

In een beperkte periode in het najaar (van half september tot begin oktober) is er sprake van een beperkte overlap van de werkzaamheden en de periode dat de Meervleermuis actief is. Het betreft hooguit een uur in de ochtend, tussen 07.00 en 08.00 uur (zie bijlage 6).

De trek vindt voornamelijk plaats langs het open water langs de rietlanden, op grotere afstand van de kade.

De aanvrager heeft aangegeven dat er gefaseerd wordt gewerkt, waardoor er ook slechts een plaatselijk effect zal zijn. De tussenliggende rietoevers schermen het open water van het Zwarte Meer deels af. De Meervleermuis vliegt vlak langs de lijnvormige structuren, in dit geval de rietoevers, waardoor eventueel licht vanaf de kade voldoende wordt afgeschermd. Op basis hiervan zijn wij van oordeel dat er geen significante verstoring optreedt bij de Meervleermuis. De effecten van verstoring van verlichting zijn plaatselijk en tijdelijk van aard.

Gezien de beperkte periode dat de aanlegwerkzaamheden kunnen worden uitgevoerd en de urgentie van het project, achten wij deze in tijd beperkte en door fasering plaatselijke verstoring aanvaardbaar. Het leidt naar ons oordeel niet tot significante verstoring van de Meervleermuis.

Toetsing effecten door geluid en menselijk aanwezigheid

Broedvogels

Wij delen de conclusie ten aanzien van broedvogels uit de aanvraag. Er wordt buiten het broedseizoen gewerkt (vanaf 15 september tot 1 maart). Alleen bij het inzaaien van de dijk en het dichten van de grond op de dijk wordt mogelijk ook nog uitgevoerd in een periode tot eind maart. Eventueel zou de Roerdomp eind maart in het gebied kunnen starten met 'hoempen' (territoriumafbakening). Tijdens het hoempen lijkt de Roerdomp echter minder gevoelig voor verstoring dan tijdens het foerageren buiten de beschutte rietzone. Tijdens de balts en het broeden is de verstoringafstand veel kleiner in orde van grootte van 150 meter²⁷. Ook worden de eerste eieren pas na 15 april gelegd.

Op basis hiervan worden effecten op broedende, kwalificerende broedvogels niet verwacht. De Roerdomp is, anders dan andere kwalificerende broedvogels van het Zwarte Meer, wel het gehele jaar in het gebied aanwezig. Dit betekent dat ook verstoring kan optreden van exemplaren die in de uitvoeringsperiode in de sloten van het Natura 2000-gebied foerageren. Sommige van deze sloten liggen direct langs de kade in het Natura 2000-gebied.

De werkzaamheden worden gefaseerd uitgevoerd. Dit betekent dat er dus maar op 1 locatie tegelijkertijd wordt gewerkt. Dit maakt de verstoring plaatselijk en tijdelijk van aard. Er blijft voor de Roerdomp binnen het Natura 2000-gebied dus voldoende alternatief foerageergebied over om naar uit te kunnen wijken.

We vinden het echter wel van belang dat deze gefaseerde uitvoeringswijze wordt vastgelegd in de voorschriften van dit besluit, omdat hiermee de verstoring plaatselijk en tijdelijk wordt gehouden. Omdat in de aanvraag niet is aangegeven hoe groot deze trajecten voor fasering zijn, stellen wij hieraan een limiet. Hiermee kunnen wij voldoende rust in het gebied garanderen. Het traject is in totaal 3 km lang. Een traject mag niet langer zijn dan 1 km, zodat altijd voldoende verstoringvrij gebied langs het dijktraject aanwezig blijft.

---

²⁷ Ron van der Hut, Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, 22 februari 2018, Reactie op de zienswijze van de Natuurvereniging IJsseldelta op "Wijziging vergunning Wet natuurbescherming doorgaande vaarverbinding Reevediep, cluster Ib" m.b.t. de Roerdomp

Verder vinden wij het toelaatbaar dat het inzaaien van gras en het dichten van de bodem tot eind maart mag worden uitgevoerd en eventueel ook tegelijkertijd met andere werkzaamheden. Deze werkzaamheden komen qua verstoring overeen met reguliere beheerwerkzaamheden van de kade (bijvoorbeeld maaibeheer) die ook wel tijdens het broedseizoen worden uitgevoerd. De zeer beperkte mogelijke uitvoeringsperiode, door het stormseizoen en de broedperiode, en de vaak natte omstandigheden in deze periode, maken dat deze overlap noodzakelijk is, wil men deze kadeversterking tijdig kunnen afronden. We leggen in de voorschriften vast dat, als uitzondering op de uitvoeringsperiode, deze werkzaamheden tot 1 april mogen worden uitgevoerd.

Effecten niet-broedvogels

Op niet-broedvogels kan sprake zijn van verstoring door verlichting, geluid en menselijke aanwezigheid tijdens de aanlegwerkzaamheden. We delen hierbij de conclusies ten aanzien van de effecten uit de aanvraag. De effecten zijn beperkt in omvang en tijd.

Dit heeft met name te maken met de gefaseerde werkwijze die wordt gehanteerd, waardoor steeds op een beperkt traject langs de kade werk wordt uitgevoerd (wij leggen vast dat dit maximaal 1 km mag zijn). Hiermee zal de verstoring door onder anderen verlichting, geluid en menselijk aanwezigheid plaatselijk van aard zijn en blijft er binnen het buiten het Natura 2000-gebied voldoende alternatief foerageer- en rustgebied voorhanden om naar uit te wijken. Op deze wijze blijft de verstoring van niet-broedvogels plaatselijk en tijdelijk van aard. Wij vinden het wel van belang dat de gefaseerde werkwijze in de voorschriften van deze vergunning worden vastgelegd ter beperking van de effecten.

In de aanvraag zijn tevens nog mitigerende maatregelen voorgesteld om verstoring te beperken. Hier gaan we in paragraaf B2.2 nader op in.

B2.2 Toetsing verzachtende maatregelen

B2.2.1 Beschrijving verzachtende maatregelen in de aanvraag

Maatregelen tegen verontreiniging

Er kan materiaal tijdens de werkzaamheden wegwaaien naar het Natura 2000-gebied. Om dit te voorkomen worden de volgende mitigerende maatregelen uitgevoerd:

- Er wordt voorkomen dat materiaal verwaaid door dit goed vast te leggen of te zetten en / of los materiaal direct te verwijderen.
- Door zorgvuldig te werken wordt voorkomen dat olie uit materieel lekt. Er worden ten allen tijde voorzieningen getroffen om milieu incidenten te voorkomen (lekbakken, oliematten, worsten, korrels, enz.).

Door deze maatregelen zijn effecten door verontreiniging tijdens de werkzaamheden op het Natura 2000-gebied te voorkomen.

Maatregelen tegen verstoring niet- broedvogels

Om negatieve effecten geheel uit te sluiten wordt een ecologisch werkprotocol opgesteld, waarin maatregelen worden opgenomen over hoe om te gaan met eventueel aanwezige vogels. Denk daarbij aan gefaseerd werken op locaties, zo min mogelijk op de kade werken, enz.

Ook wordt in dit protocol ecologische begeleiding opgenomen, zodat voorafgaand aan werkzaamheden het projectgebied en de directe omgeving gecontroleerd wordt door een ecologisch deskundige. Deze zal ook adviseren in voorkomende gevallen, bijvoorbeeld om werk uit te stellen of op andere locaties verder te gaan, zodat verstoring van vogels zo veel mogelijk wordt voorkomen.

Datum
09.10.2018
Kenmerk
2018/0415666
Pagina
27
Uw brief
Uw kenmerk

B2.2.2 Toetsing verzachtende maatregelen (mitigatie)

In deze paragraaf gaan we in op de effectiviteit van maatregelen op de soorten uit tabel 2.

Maatregelen tegen verontreiniging

De maatregelen die in de aanvraag zijn genomen om verontreiniging in het Natura 2000-gebied te voorkomen, zijn zorgplichtmaatregelen. Om deze te borgen, leggen we deze ook vast in onze voorschriften van de vergunning. Daarnaast vinden we het van belang dat op de dijk of binnen het Natura 2000-gebied niet mag worden afgetankt. Dit om te voorkomen dat bij een lekkage bij het tanken olie of diesel in het Natura 2000-gebied terecht komt. Dit leggen wij aanvullend in de voorschriften van deze vergunning vast.

Op deze wijze is voldoende geborgd dat er geen verontreiniging optreedt in het Natura 2000-gebied. Hiermee zijn negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen door verontreiniging uit te sluiten.

Maatregelen tegen verstoring tijdens aanlegwerkzaamheden

De in de aanvraag voorgestelde mitigerende maatregelen om verstoring tijdens de aanlegwerkzaamheden te beperken betreffen het opstellen van een ecologisch werkprotocol en ecologische begeleiding. Om dit te formaliseren leggen wij deze voorgetelde mitigerende maatregelen vast in de voorschriften van dit besluit.

Dit ecologisch werkprotocol maakt echter geen onderdeel uit van deze vergunningaanvraag, waardoor wij deze niet kunnen beoordelen op effectiviteit. Daarom nemen wij aanvullend op dat dit werkprotocol voorafgaand aan de werkzaamheden nog ter goedkeuring aan ons moet worden voorgelegd, alvorens met de werkzaamheden wordt begonnen. In het werkprotocol moet extra aandacht worden besteed aan het voorkomen van verstoring van grote groepen slapende, rustende en/of foeragerende niet-broedvogels.

Aanvullende maatregelen in uitvoering

Uit de aanvraag blijkt dat er ook een aantal aanvullende maatregelen in de vorm van uitvoeringswijze zijn beschreven om effecten met name tijdens uitvoering te beperken. Deze uitvoeringswijze draagt in belangrijke mate bij aan beperking van verstoring tijdens de uitvoeringsfase. Daarom bespreken wij deze hieronder nog kort.

Fasering werkzaamheden

Er wordt gefaseerd gewerkt met een werkploeg. Dit betekent dat er niet over het totale dijktraject verstoring aanwezig is, maar steeds slechts op een deel van het traject. De ploeg gaat als een treintje over het traject heen. Als men op locatie A klaar is, gaat men verder op locatie B en kom men hier niet meer terug, behalve om kleinschalig werk uit te voeren (het dichten van de bodem en het inzaaien met gras van de dijk). De kade mag, vanwege het risico op overstroming ook niet geheel open liggen. Hierdoor is ook geborgd dat er niet op het totale traject wordt gewerkt.

Deze fasering zorgt ervoor dat de effecten van verstoring tijdens de uitvoering tijdelijk en plaatselijk zijn. Daarom leggen wij deze werkwijze aanvullend vast in de voorschriften van dit besluit.

Omdat in de aanvraag geen trajectlengte voor de fasering is aangegeven, leggen wij in de voorschriften ook vast dat deze maximaal 1 km lang mag zijn. Hiermee kunnen wij voldoende borgen dat er voldoende onverstoord foerageer- en rustgebied langs het dijktraject aanwezig blijft voor met name de niet-broedvogels.

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

28

Uw brief

Uw kenmerk

Maatregelen ten aanzien van foerageergebied Purperreiger

Wij vinden het van belang dat de nieuwe afwateringssloten langs de dijk dusdanig wordt ingericht en beheerd dat deze in de toekomst ook kan dienen als foerageergebied van de Purperreiger. Hiervoor is het van belang dat deze geschikt is en wordt beheerd voor de Grote modderkruiper. Wij leggen daarom de inrichting en beheer van de nieuwe afwateringssloot, zoals aangevraagd voor de Grote modderkruiper (voorschriften 11 en 12 uit bijlage 2), ook vast in de voorschriften van deze vergunning. Hiermee is geborgd dat het project op langer termijn niet leidt tot verlies aan foerageergebied voor de Purperreiger en dus op langere termijn geen negatieve effecten op het instandhoudingsdoel van de Purperreiger te verwachten zijn.

B2.3 Cumulatieve effecten

B2.3.1 Beschrijving cumulatieve effecten in de aanvraag

In de aanvraag worden 3 projecten genoemd die mogelijk kunnen leiden tot cumulatieve effecten met de huidige aanvraag. Het betreft:

- LIFE+ project: a Beter LIFE for bittern: het gaat hierbij om 75 ha biotoopverbetering op totaal 300 ha in de rietlanden van het zwarte Meer. Hiervoor worden delen geplagd en nieuwe poelen en laagtes aangelegd en sloten en slenken gebaggerd;
- Aanleg eilandjes Zwartemeerdijk: door provincie Flevoland afgegeven vergunning voor de aanleg van een drietal eilandjes langs de Zwartemeerdijk in het noordelijk deel van het Zwarte meer;
- Aanleg vogelkijkhut Zwarte Meer: deze vogelkijkhut wordt gerealiseerd in de Mandjeswaard;
- Kadeversterking Kampereiland Dijkkring 101.

Het LIFE+ project en de aanleg van de vogelkijkhut zijn al gerealiseerd, waardoor effecten door cumulatie van verstoring tijdens de aanlegwerkzaamheden kan worden uitgesloten.

Het derde eiland langs de Zwartemeerdijk moet nog wel worden gerealiseerd. De uitvoeringsperiode van de vergunning van provincie Flevoland is 16 juni tot 15 september. Hiermee is geen overlap met de kadeversterkingswerkzaamheden.

In oktober 2018 wordt gestart met kadeversterking dijkkring 101. Kadeversterking 102 wordt bij voorkeur uitgevoerd nadat dijkkring 101 is afgerond. Er zijn daarmee geen overlappende effecten te verwachten. Echter, de kans is aanwezig dat het wel gelijktijdig wordt uitgevoerd. Of het werk gelijktijdig wordt uitgevoerd heeft geheel te maken met de weersomstandigheden. Getracht wordt het werk volledig uitgevoerd te hebben voor het broedseizoen van 2019. Dit om transportbewegingen van materieel in het gebied te voorkomen. Om die reden vindt een korte toetsing plaats als alle werkzaamheden gelijktijdig uitgevoerd worden.

Op het eerste deel van het dijkversterkingstraject (101) ligt het water van het Zwarte Meer voor het overgrote deel op meer dan 250 meter afstand van de kruin van de kade. Bij 102 is de afstand grotendeels 100 meter. De verstoringafstanden van de niet-broedvogels liggen zo rond de 100 meter (Lepelaar, Meerkoet, Smient, Wintertaling) en 300 meter (Fuut, Krakeend, Kleine zwaan) (Krijgsveld, 2008). Voor de grauwe gans en kolgans ligt de verstoringafstand hoger. Het materieel dat op traject 101 werkt, is voor het overgrote deel niet zichtbaar voor soorten die overdag in het water rusten en/of foerageren. Alleen als men op de kruin van de kade werkt, is het materieel mogelijk zichtbaar voor dieren. De bestaande rietkragen en de aanwezige kade beperken namelijk het zicht vanaf het water tot de werkzaamheden. Op dijkkring 102 vinden de werkzaamheden dicht bij het water plaats. Op deze locatie is het materieel beter zichtbaar.

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

29

Uw brief

Uw kenmerk

Als al deze factoren in een afbeelding gezet worden, dan blijkt dat er voldoende alternatief foerageer- en rustgebied aanwezig is om een tijdelijke dip op te vangen. Dit betekent dat de werkzaamheden ten behoeve van de dijkversterking – indien gelijktijdig worden uitgevoerd – een verstorend effect hebben op rustende en foeragerende niet-broedvogels, maar dat deze effecten niet significant van aard zijn. Dit effect is slechts tijdelijk van aard en leidt niet tot significante negatieve effecten van instandhoudingsdoelstellingen.

B2.3.2 Toetsing cumulatieve effecten

Wij delen de conclusie uit de aanvraag ten aanzien van cumulatie. Er zijn bij ons geen andere projecten bekend waarvan in cumulatie met dit project significant negatieve effecten te verwachten zijn.

B2.4 Toetsing aan overige vereisten

Op basis van de Wnb²⁸ houden wij bij onze besluiten rekening met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Ook nemen we regionale en lokale bijzonderheden mee in de overweging.

Wij zien geen aanleiding om de gevraagde toestemming te weigeren op basis van art. 1.10, derde lid Wnb.

B2.5 Slotconclusie toetsing Natura 2000

Uit de bij de aanvraag gevoegde AERIUS-berekening blijft dat er geen sprake is van vergunningplicht vanuit de PAS (Programmatische Aanpak Stikstof) door de uitstoot van stikstof tijdens de aanlegwerkzaamheden, omdat de depositie onder de grenswaarde van 0,05 mol N/ha/jr blijft.

Uit de beoordeling van de overige effecten blijkt dat er voldoende maatregelen worden genomen om significant negatieve effecten op leefgebieden van soorten of habitattypen te verzachten of te voorkomen.

Het project leidt niet tot significant negatieve effecten op één van de instandhoudingsdoelen. De gevraagde vergunning voor de uitvoering van de activiteiten kan worden verleend. Aan de vergunning worden voorschriften verbonden om de uitvoering van maatregelen te borgen.

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

30

Uw brief

Uw kenmerk

---

²⁸ Wnb, artikel 1.10, derde lid.

C TOETSING AANVRAAG ONTHEFFING SOORTEN

C1 Beschrijving noodzaak ontheffing

De voorgenomen werkzaamheden leiden tot het opzettelijk beschadigen en vernielen van vaste voortplantingsplaatsen en rustplaatsen van de Grote modderkruiper. Hiervoor heeft u een ontheffing nodig. In de navolgende paragrafen toetsen wij aan de wettelijke randvoorwaarden om een ontheffing te verlenen.

Geen noodzaak ontheffing voor opzettelijk vangen en doden van grote modderkruipers

Ook heeft u een ontheffing aangevraagd voor het opzettelijk vangen van de Grote modderkruiper, en voor het opzettelijk doden van de Grote modderkruipers tijdens de werkzaamheden.

Bij nader inzien is hiervoor echter geen ontheffing noodzakelijk. U gaat de aanwezige dieren wegvangen om te voorkomen dat exemplaren van de soort gedood worden tijdens het dempen van de sloten. Het is niet de bedoeling om de dieren (definitief) aan de natuur te onttrekken. Het is in dit geval zonder ontheffing toegestaan om de Grote modderkruiper binnen dit project te verplaatsen uit de directe gevarenzone naar een vergelijkbaar habitat in de directe omgeving.

Ook probeert u met deze maatregel juist te voorkomen dat dieren worden gedood. Op grond hiervan is ook een ontheffing voor het opzettelijk doden van Grote modderkruipers niet noodzakelijk. In artikel 3.34 eerste lid staat tevens het 'verboden is dieren of eieren van dieren uit te zetten'. Dieren die tijdelijk gevangen zijn worden echter niet uitgezet, maar vrijgelaten in een gebied waar ze van nature voorkomen. Het verbod uit artikel 3.34 eerste lid is daarom hier niet aan de orde.

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

31

Uw brief

Uw kenmerk

C2 Inhoudelijke beoordeling

Onze Omgevingsverordening geeft voor uw handeling en betrokken soorten geen vrijstelling. We betrekken wel het kennisdocument soorten²⁹ (voorheen de soortenstandaard) van de Grote modderkruiper bij onze toetsing.

C2.1 Onderzoeksmethode en resultaten onderzoek

C2.1.1 Beschrijving onderzoeksmethoden en resultaat

In het kader van de beoogde ontwikkeling is een quickscan flora en fauna uitgevoerd³⁰. Deze quickscan bestond uit bureauonderzoek en een eenmalig veldbezoek op 27 januari 2015. Op basis van de conclusies uit de quickscan is geconstateerd dat de Bittervoorn voorkomt in de binnendijkse sloot. Op basis van een habitatbeoordeling, en het voorkomen van de Grote modderkruiper, Kleine modderkruiper en Rivierdonderpad in de omgeving, werd ook aangenomen dat deze soorten in de binnendijkse sloot voorkomen. Bittervoorn, Kleine modderkruiper en Rivierdonderpad zijn geen beschermde soorten op grond van de Wnb, maar zijn wel genoemd in de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied.

Aanvullend op de natuurtoets is een nader onderzoek naar de Grote modderkruiper uitgevoerd door middel van een eDNA onderzoek. Op 26 en 27 oktober 2016 zijn hiervoor 17 watermonsters genomen voor eDNA onderzoek. Per watermonster is ongeveer 500 meter sloot bemonsterd.

²⁹ Te raadplegen via: <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/kennisdocumenten-soorten-ontheffingen-wet-natuurbescherming/>.

³⁰ Braad, M.L. april 2016. Dijkverbetering en aanleg fietspad Kampereilanden.

In figuur 1 zijn de resultaten weergegeven van het eDNA-onderzoek. De watermonsters worden verdeeld in 12 submonsters (tweede getal) en het eerste getal geeft het aantal submonsters waarin DNA sporen van de Grote modderkruiper zijn gevonden. In dijkkring 102, waar deze aanvraag zich op richt, zijn in 2 van de 7 watermonsters DNA sporen aangetroffen van de Grote modderkruiper.

Figuur 1. Overzicht eDNA onderzoek met de daarbij behorende positieve scores per onderzoeksgebied (kaart Aveco de Bondt, 2016).

Figuur 2. Leefgebied Grote modderkruiper.

Omdat eDNA echter geen inzicht geeft in de populatiegrootte en populatiegegevens is op 12 december 2016 door twee medewerkers van bureau Waardenburg ook op 14 locaties een visserijkundig onderzoek verricht in de binnendijkse sloot, de aansluitende zijsloten en kansrijke watergangen grenzend aan het projectgebied. Het visserijkundig onderzoek is uitgevoerd met behulp van een draagbaar electro vis apparaat. De soort komt beperkt voor met lage dichtheden binnen dijkkring 102, er is 1 exemplaar gevangen in het gebied dat in figuur 1 is aangeduid als 1/12. Op de locaties waar gevist is, en waar een potentiële uitzetlocatie aansluit op het af te vissen water, zijn de eerste meters van de uitzet locatie bevist. Grote modderkruipers zijn niet aangetroffen in de potentiële uitzetlocaties.

Om te bepalen wat de geschiktheid van de beoogde uitzetlocaties voor Grote modderkruiper is, is een habitatgeschiktheidsbeoordeling gedaan. Daarbij is gekeken naar habitatkenmerken, zoals sliblaag, vegetatie(resten), oeverzones, waterdiepte en aansluiting op het huidige voorkomen.

De potentiële uitzetlocaties zijn gelijkwaardig aan de te dempen sloottrajecten en ook in de wijdere omgeving is voldoende gelijkwaardig habitat aanwezig om de betreffende dieren in uit te zetten. Ze zijn echter slechts beperkt bemonsterd, waardoor aan- of afwezigheid van Grote modderkruipers hier niet is aangetoond.

Kwaliteit leefgebied en inschatting huidige populatie

Voordat de sloten worden geschoond in het najaar, is het habitat ter plaatse bijzonder geschikt voor Grote modderkruiper, met name vanwege de weelderige watervegetatie.

Na schoning van de watergangen is het habitat echter nog slechts zeer marginaal. Naar verwachting heeft het huidige rigoureuze schoningsbeheer van de sloten een negatieve impact op de soort. De dichtheid Grote modderkruipers is, gezien het zeer geschikte habitat gedurende het voorjaar en de zomer, relatief laag en de aangetroffen exemplaren komen allemaal uit dezelfde lengteklasse (15-20 cm). Omdat niet het gehele te dempen traject is onderzocht, zal het werkelijk aantal Grote modderkruipers echter hoger zijn.

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

33

Uw brief

Uw kenmerk

C2.1.2 Beoordeling uitgevoerd onderzoek

Om de aanwezigheid van de Grote modderkruiper in de te dempen sloten aan te tonen is als eerste eDNA-onderzoek uitgevoerd. Ook is met behulp van NDFF data onderzocht of de soort in de omgeving voorkomt.

Uit het Kennisdocument van de Grote modderkruiper (BIJ12, juli 2017) blijkt dat eDNA onderzoek de meest geschikte methode is om de aan- of afwezigheid van de Grote modderkruiper aan te tonen. Dit is ook nog mogelijk in de periode juli tot en met oktober, als de sloten zijn dichtgegroeid. Het onderzoek is uitgevoerd op 26 en 27 oktober 2016. Met deze methode is de aanwezigheid van Grote modderkruiper naar ons oordeel voldoende aangetoond.

Het nadeel van deze methode is dat alleen de aanwezigheid kan worden aangetoond, maar dat niets gezegd kan worden over de aantallen, geslacht of lengte van de soort. Het kennisdocument geeft aan dat het bepalen van een exacte populatieomvang vaak niet mogelijk is. Het is echter wel van belang om in beeld te brengen hoeveel optimaal en overig geschikt leefgebied er aanwezig is en hoe dit te opzichte van elkaar is gelegen.

Dit is naar ons oordeel voldoende in beeld gebracht. Op basis van aanwezigheid, type sloten en het huidige beheer van de sloten is geconcludeerd dat er sprake is van suboptimaal leefgebied van de Grote modderkruiper. Dit komt met name door het beheer wat in deze watergangen wordt toegevoerd in het najaar, waarbij ieder jaar de gehele watergang wordt geschoond.

Over het gehele te dempen traject is de verwachting dat het om enkele honderden (200 – 500) dieren gaan, dit kan echter ook meer of minder zijn. De onderzoeken zijn uitgevoerd door deskundigen met aantoonbare ervaring met het inventariseren van Grote modderkruipers. Op grond hiervan zijn naar ons oordeel de aanwezigheid van de Grote modderkruiper en de populatieomvang in de te dempen sloten voldoende onderzocht. Ook is voldoende aandacht besteed aan de geschiktheid van de uitzetlocaties voor de Grote modderkruipers.

C2.2 Invloed van het project op betrokken soorten

C2.2.1 Effectbeoordeling in aanvraag

Als gevolg van de dijkversterking wordt de binnendijkse watergang gedempt en wordt een nieuwe watergang gegraven. Ten behoeve van de ruimte voor de nieuwe sloot gaan ook enkele meters van de aangrenzende dwarssloten verloren. Een groot gedeelte van de te dempen watergang en dwarssloten maken onderdeel uit van het leefgebied van de Grote modderkruiper. Het gaat om het verlies van circa 1.600 meter te dempen sloten met voortplantingsplaatsen, vaste rust- of verblijfplaatsen en functionele leefomgeving van de Grote modderkruiper.

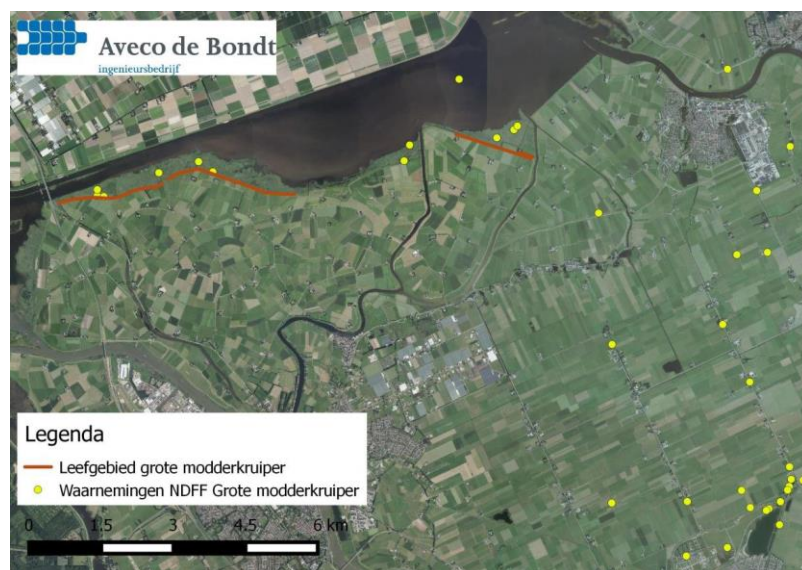
Huidige staat van instandhouding Grote modderkruiper

De Grote modderkruiper komt redelijk verspreid voor in Nederland, maar de verspreiding is wel vrij lokaal. Hij komt in Nederland vooral voor in kleine, ondiepe stilstaande of langzaam stromende wateren, zoals (verlandde) sloten, vennen, plassen en oude riviermeanders. De landelijke staat van instandhouding wordt beoordeeld als matig ongunstig.

Het leefgebied van de Grote modderkruiper in de te dempen watergangen betreft ongeveer 1.600 meter strekkende sloot. De Grote modderkruiper komt in dijkkring 102 voor in lage dichtheden. In de omgeving is een beperkt aantal geschikte zijsloten aanwezig die ook onderdeel uitmaken van het leefgebied (breedte > 1,5 meter). Kleinere watergangen zijn maar beperkt geschikt. De te dempen watergang is hiermee van groot belang voor de lokale staat van instandhouding van de Grote modderkruiper.

Het huidige beheer van de watergang, jaarlijks schonen in het najaar, is niet geschikt voor de Grote modderkruiper. Grote modderkruipers prefereren watergangen met een dikke sliblaag met weelderige vegetaties. Het jaarlijks schonen zorgt voor afbreuk van dit habitat en daarbij mogelijk ook voor het doden van individuen die op de kant belanden. Gezien de negatieve effecten van het beheer op de soort is het aannemelijk dat de populatie Grote modderkruipers momenteel geen gunstige staat van instandhouding heeft en dat, bij doorzetten van het huidige beheer, dit in de toekomst verder zal verslechteren.

Op regionaal niveau blijkt dat de Grote modderkruiper nog redelijk verspreid voorkomt ten noorden van Kampen. Op basis van gegevens uit de NDFF met waarnemingen van de afgelopen tien jaar (april 2008 t/m april 2018) blijkt dat het voorkomen van de Grote modderkruiper bekend is uit aangrenzende poldersystemen en uit het Zwarte meer (zie figuur 3).

Datum
09.10.2018
Kenmerk
2018/0415666
Pagina
34
Uw brief
Uw kenmerk

Figuur 3. Overzicht van aangetoonde leefgebieden en waarnemingen van de Grote modderkruiper op basis van NDFF-gegevens (2008-2018) (kaart: Aveco de Bondt, 2018).

De populatie Grote modderkruipers in het Zwarte meer staat niet in verbinding met de populatie in de dijksloten. Daarnaast is tijdens werkzaamheden aan het project IJsseldelta – Zuid (ten zuiden van Kampen) een kernpopulatie Grote modderkruipers aangetroffen in het natuurgebied Scherenwelle te Wilsum (mogelijk 10.000 exemplaren in een verlande Hank) én zijn exemplaren van de soort aangetroffen tijdens het afvissen van de watergangen ten behoeve van het Reevediep.

Gezien de moeilijke waarneembaarheid van de Grote modderkruiper en het ontbreken van structureel onderzoek op regionaal niveau, is de kans zeer groot dat de soort een grotere verspreiding kent dan weergegeven in figuur 3. Op basis hiervan wordt verwacht dat het Kampereiland een populatie Grote modderkruipers herbergt die met lage dichtheden wel verspreid voorkomen in de polders.

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

35

Uw brief

Uw kenmerk

Effecten van het project op de staat van instandhouding Grote modderkruiper

In totaal gaat 1.600 meter strekkende sloot verloren als leefgebied voor de Grote modderkruiper ten behoeve van de versterking van de kade. De sloot functioneert momenteel zowel als voortplantingsgebied, rust- als overwinteringsgebied. Het betreft momenteel suboptimaal leefgebied door het huidige schoningsbeheer.

Ontwikkeling van nieuw leefgebied

Er wordt langs de gehele te dempen watergang een nieuwe watergang aangelegd. Deze nieuwe watergang wordt breder dan de huidige watergang, waardoor een grotere waterkolom ontstaat. Delen die geen grote waterafvoerende functie hebben, worden specifiek ingericht als leefgebied voor de Grote modderkruiper. Voor deze gebieden is ook een aangepast beheer van toepassing. Voor de delen die een waterafvoerende functie hebben zal een gedeelte onderhouden worden als waterafvoerende sloot, maar 2/3de blijft nagenoeg onbeheerd (slechts 1 keer in 10 jaar gefaseerd schonen), waardoor op termijn dit ook geschikt raakt voor de Grote modderkruiper en gaat dit leefgebieden verbinden.

De nieuw aangelegde leefgebieden kunnen echter niet direct dezelfde ecologische waarde vertegenwoordigen als dat de huidige sloot doet. Voor de Grote modderkruiper is een aantal zijsloten geschikt binnen de directe omgeving van de te dempen sloot. Deze sloten zijn op basis van habitatkenmerken beoordeeld als gelijkwaardig aan de te dempen watergang en in de wijdere omgeving is afdoende gelijkwaardig habitat om de exemplaren uit de te dempen watergang tijdelijk op te kunnen vangen. Na afronding van de vervangende sloot worden de zijsloten niet langer afgesloten en kan vanuit daar kolonisatie plaatsvinden.

Compensatie voortplantingshabitat

Ook worden de nu aanwezige voortplantingslocaties langs de te dempen sloot (de door vee afgetrapte oeverzones) gecompenseerd door de aanleg van 2 overhoekjes van 15 bij 15 meter.

Voor een uitgebreidere beschrijving van deze in de aanvraag beschreven compenserende maatregelen, en de locaties waar deze worden gerealiseerd, wordt verwezen naar bijlage 7.

Mitigerende maatregelen tijdens de uitvoering

Om te voorkomen dat exemplaren van de Grote modderkruiper in de te dempen sloten worden gedood, worden deze voorafgaand aan het dempen van sloten weggevangen en verplaatst naar aangrenzende, voor deze soort geschikte watergangen. De werkzaamheden ten behoeve van het

dempen van sloten worden uitgevoerd buiten de kwetsbare voortplantings- en winterrustperiode van de Grote modderkruiper.

Voor een uitgebreide beschrijving van de in de aanvraag opgenomen mitigerende maatregelen om effecten op de Grote modderkruiper tijdens de werkzaamheden te beperken en/of voorkomen, wordt verwezen naar bijlage 7.

Conclusie

Op basis van het voorkomen en de huidige staat van instandhouding van de Grote modderkruiper, en de voorgestelde maatregelen, wordt geconcludeerd dat de lokale slechte staat van instandhouding voor de Grote modderkruiper tijdelijk verder verslechtert door een afname van beperkt geschikt leefgebied. Echter op de langere termijn wordt de lokale staat van instandhouding verbeterd, doordat er nieuw leefgebied ontstaat die kwalitatief beter is dan het huidige leefgebied. Door deze positieve effecten wordt er vanuit gegaan dat in de toekomst de in te richten leefgebieden een levensvatbare populatie van meer dan 1.000 individuen kunnen herbergen, vanwaar de Grote modderkruiper zich kan verspreiden in de polders.

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

36

Uw brief

Uw kenmerk

C2.2.2 Toetsing van de effectbeoordeling

Ontwikkeling van nieuw leefgebied voor de Grote modderkruiper

Er is sprake van een tijdelijke afname van leefgebied voor de Grote modderkruiper door demping van de watergang voor de dijkverbreding. Maar u treft maatregelen om het leefgebied voor de Grote modderkruiper in de toekomst te verbeteren en in grotere omvang te laten terugkomen. Hiervoor legt u nieuwe watergangen aan, waarvan een deel geheel voor de Grote modderkruiper wordt ingericht en het resterende deel ook gedeeltelijk visvriendelijk wordt beheerd. Hierdoor ontstaat in de toekomst een geschikter leefgebied voor de Grote modderkruiper dan in de huidige situatie, waarbij de watergangen jaarlijks in zijn geheel worden geschoond. Ook geeft u aan dat u ter compensatie nieuw voortplantingshabitat voor de Grote modderkruiper ontwikkelt door de aanleg van 2 overhoeken van 15 x 15 meter. De exacte locaties zijn echter nog niet zeker. Er is alleen een mogelijk voorstel ingediend, dat nog kan wijzigingen afhankelijk van te verwerven gronden.

Wij vinden het van belang dat de ontwikkeling en beheer van deze overhoeken is geborgd. Daarom leggen wij in de voorschriften vast dat minimaal 2 overhoeken van 15 bij 15 meter binnen het project moet worden gerealiseerd, zodat wordt voorzien in voldoende voortplantingsgebied voor de Grote modderkruiper.

Minimaal twee werkweken voor aanvang van de werkzaamheden moet het definitieve ontwerp op kaart ter goedkeuring aan ons worden voorgelegd. Deze eis leggen wij vast in de voorschriften van ons besluit.

U geeft ook aan dat u door een beter toekomstig beheer van de watergangen, verwacht dat er meer en beter geschikt leefgebied voor de Grote modderkruiper zal zijn in de toekomst. De beheermaatregelen die u voorstelt, zijn:

- Delen van watergangen die niet op legger staan, worden geheel ingericht en beheerd als leefgebied voor de Grote modderkruiper. Het gaat om twee delen van de sloot met een lengte van respectievelijk 1.000 en 670 meter, weergegeven in figuur 2 van bijlage 8. Deze worden aangesloten op zijsloten die naar verwachting, op basis van huidige kenmerken voldoen aan de biotoopeisen voor Grote modderkruiper. Door de aanleg van een dam met dichte vegetatie bij deze verbindingsinstukken wordt inzwemmen van grote roofvissen voorkomen. Daarnaast worden op deze trajecten verlandingszones en natuurvriendelijk oevers gecreëerd.

Het toekomstig beheer van deze watergangen is extensief, gericht op de Grote modderkruiper.

- De (delen van de) watergangen die wel op de legger staan, en dus een belangrijke waterafvoerende functie hebben, worden breder aangelegd. Hiermee kan in 2/3de van deze watergang watervegetatie ontwikkelen en een oeverzone ontstaan (deze zijde wordt dan namelijk niet jaarlijks geschoond voor de waterafvoerfunctie). Deze zijde van de watergang wordt slecht 1 keer in de 10 jaar onderhouden. Om de ecologische waarde te behouden gebeurt dit gefaseerd, ofwel maximaal 20% van de watergang per keer. Het watervoerende deel kan dan jaarlijks worden geschoond.

Wij delen de conclusie dat hiermee voldoende nieuw en beter leefgebied voor de Grote modderkruiper wordt ontwikkeld en dat hiermee de huidige staat van instandhouding van de Grote modderkruiper niet in gevaar komt, maar zelfs wordt verbeterd door een betere inrichting en beheer van de watergangen.

Om te kunnen borgen dat dat deze voorgestelde inrichtings- en beheermaatregelen, en locaties waar deze worden uitgevoerd, ook daadwerkelijk worden uitgevoerd, leggen wij de inrichting en het toekomstig beheer van deze watergangen vast in onze voorschriften –onderdeel soorten (bijlage 2).

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

37

Uw brief

Uw kenmerk

Monitoring en evaluatie

Daarnaast leggen wij aanvullend monitorings- en evaluatievoorschriften op om de effectiviteit van inrichtings- en beheermaatregelen van deze watergangen te kunnen bepalen. Hiervoor dient er uiterlijk 3 jaar na de aanleg van de nieuwe watergangen (uiterlijk 31 december 2023) een evaluatierapport aan ons te worden voorgelegd, waaruit blijkt hoe de inrichtings- en beheermaatregelen zijn uitgevoerd. Ook moet uit deze evaluatie blijken of deze tot voldoende geschikt leefgebied voor Grote modderkruiper leiden. Uit een onderzoek moet blijken dat de populatie grote modderkruipers in de nieuwe watergangen gelijk of zelfs groter zijn dan de huidige populatie modderkruipers en dat er bovendien ook sprake is van voortplanting (juvenile exemplaren) in de speciaal voor Grote modderkruiper aangelegde trajecten buiten de legger. Indien blijkt dat de nieuwe sloten nog niet voldoen aan de vereisten voor de Grote modderkruiper, dan dient in hetzelfde evaluatierapport tevens een voorstel te worden opgenomen om het leefgebied van de Grote modderkruiper in deze sloten te verbeteren. Wij kunnen op basis hiervan aanvullende voorschriften opleggen.

Voor de monitoring, evaluatie en mogelijke additionele maatregelen is het noodzakelijk dat de ontheffing voor langere tijd wordt verleend dan nu is aangevraagd, namelijk tot uiterlijk 31 december 2024 (4 jaar na einde aangevraagde uitvoeringperiode).

Maatregelen tijdens uitvoering om effecten op Grote modderkruiper te minimaliseren

De watergangen, waar de Grote modderkruiper voorkomt, worden buiten de kwetsbare voortplantingsperiode en winterrustperiode van de soort gedempt. De voortplantingsperiode van de soort is van april tot en met augustus. De kwetsbare winterrustperiode is tussen november en maart, tijdens perioden met vorst en/of ijs op het oppervlaktewater. U treft voldoende maatregelen om te voorkomen dat de aanwezige exemplaren worden gedood tijdens het dempen.

Voordat de sloten worden gedempt worden zo veel mogelijk Grote modderkruipers weggevangen en in daartoe geschikte zijsloten gebracht. De werkwijze (zie bijlage 6) komt overeen met de werkwijze uit het Kennisdocument voor de Grote modderkruiper. Hiermee worden effecten tijdens het dempen op Grote modderkruiper voorkomen.

U verwacht dat het gaat om marginaal leefgebied voor de Grote modderkruiper dat moet worden gedempt. Exacte aantallen zijn op voorhand echter moeilijk te geven. U verwacht echter, op basis van de gedane inventarisaties, dat de aantallen relatief laag zullen zijn (geschat wordt 200-500 exemplaren voor het gehele traject). Wij achten dit aannemelijk, gezien de aangetroffen aantallen en het huidige schoningsbeleid. Omdat er onzekerheid is over het aantal exemplaren van de Grote modderkruiper die worden gevangen en overgezet leggen wij vast dat dit moet worden bijgehouden in een logboek (aantal exemplaren Grote modderkruipers, welke leeftijdsklasse en de locaties van uitzetten).

Het leefgebied van de Grote modderkruiper zal vergroot worden vanaf het moment dat de nieuwe sloten geschikt habitat vormen voor de Grote modderkruiper. Door het slib uit de te dempen sloten over te zetten in de nieuwe sloten, zal het nieuwe leefgebied eerder geschikt raken. Ook zet u de watervegetatie uit de te dempen sloot over naar de nieuwe sloten om de nieuwe sloten eerder geschikt te maken voor de Grote modderkruiper. Dit zijn maatregelen die ook in het kennisdocument voor de Grote modderkruiper worden genoemd.

Datum
09.10.2018
Kenmerk
2018/0415666
Pagina
38
Uw brief
Uw kenmerk

Het verplaatsen van de Grote modderkruipers naar de zijsloten kan tijdelijk tot hogere dichtheden leiden. De zijsloten zullen enkel tijdelijk afgesloten worden van de nieuwe compartiment dat voor de grote modderkruiper wordt gemaakt. Nadat het compartiment voor de grote modderkruiper is aangelegd en grotendeels gevuld met bagger én het waterniveau in de zijsloten en compartiment zo goed als gelijk is wordt weer een verbinding gemaakt. Op dat moment is er weer een open verbinding en kunnen de Grote modderkruipers zich langzaam aan verplaatsen naar het nieuw aangelegde leefgebied. Naar verwachting blijft deze tijdelijke situatie enkele weken aanwezig.

De werkzaamheden worden onder ecologische begeleiding van een ecologisch deskundige op gebied van de Grote modderkruiper uitgevoerd. Ook geeft u aan een ecologisch werkprotocol op te stellen voor u met de werkzaamheden zult starten.

Met de hierboven voorgestelde maatregelen tijdens de uitvoering wordt volgens ons schade en eventueel doden van Grote modderkruiper tijdens de uitvoering zo veel als mogelijk voorkomen. Om de hierboven beschreven werkwijze van uitvoering te borgen, wordt deze in de voorschriften van deze ontheffing vastgelegd.

C2.3 Alternatieven voor realisatie van het project / de activiteiten

C2.3.1 Alternatievenafweging in de aanvraag

Om de veiligheid van het Kampereiland te vergroten is verhoging en verbreding van de bestaande kade noodzakelijk. Deze verbreding is niet in noordelijke richting mogelijk, omdat er dan gewerkt moet worden in het Natura 2000-gebied Zwarte Meer. De enige mogelijkheid om de kade te versterken en te verbreden is om deze in zuidelijke richting uit te breiden. Aangezien de bestaande kade dichtbij de teen van de huidige kade ligt, is er geen andere optie dan het verleggen van deze watergang. Versterking van de kade, zonder dat er ruimtebeslag plaatsvindt, is niet mogelijk.

C2.3.2 Toetsing van de alternatievenafweging

Wij delen de conclusie van de aanvrager ten aanzien van mogelijk alternatieven. Buitendijkse verbreding betekent dat in het Natura 2000-gebied moet worden gewerkt, wat niet gewenst is. Ook hier bevindt zich op sommige plekken langs het traject een sloot direct langs de kade, die dan zou moeten wijken voor de kadeverbreding. Dit leidt waarschijnlijk ook tot effecten van de Grote modderkruiper, want deze is ook in de sloten binnen het Natura 2000-gebied aanwezig.

Ook zou hiermee rietmoeras verloren gaan als de dijkverbreding binnendijs zou plaatsvinden. Wat betreft de uitvoeringsperiode is uitvoering buiten het broedseizoen naar ons oordeel het beste alternatief. Hiermee kan verstoring van broedvogels worden voorkomen. Start van de uitvoering dit najaar is noodzakelijk omdat nu al niet meer wordt voldaan aan de normering van de kade en er dus een reëel risico is op overstroming. Hiermee is voldoende aangetoond dat er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is.

C2.4 Wettelijk belang van het project

C2.4.1 Motivatie wettelijk belang in de aanvraag

De uit te voeren werkzaamheden hebben als doel de waterveiligheid van Kampereiland en omgeving te vergroten. Een deel van de regionale waterkeringen is recentelijk afgekeurd. Deze waterkering moeten op korte termijn voldoen aan het wettelijk vastgestelde beschermingsniveau voor keringen. De ontheffing voor het aantasten van de vaste rust- en verblijfplaatsen van de grote modderkruiper wordt dan ook in het belang van volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten aangevraagd.

C2.4.2 Toetsing aan wettelijk belang

Wij zijn van oordeel dat het wettelijk belang, zoals weergegeven in de aanvraag, voldoende is aangetoond. De kadeversterking is noodzakelijk om de waterveiligheid van het Kampereiland voldoende te kunnen borgen. Dit is een wettelijk vereiste om te kunnen voldoen aan de nieuwe normering van deze kades (ondergrens overstromingskans van 1/300 jaar).

C2.5 Beoordeling staat van instandhouding

U geeft aan dat de staat van instandhouding zeer ongunstig is. Dat betreft echter de landelijke populatie. Wij zijn van mening dat de staat van instandhouding beoordeeld moet worden op regionaal niveau. De Grote modderkruiper komt in de omgeving vrij algemeen voor. Door alle maatregelen wordt er geen afbreuk gedaan worden aan het streven om populaties van de Grote modderkruiper in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan. Uw voorgestelde mitigerende en compenserende maatregelen dragen hieraan bij.

C2.6 Toetsing aan overige vereisten

Op basis van de Wnb³¹ houden wij bij onze besluiten rekening met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Ook nemen we regionale en lokale bijzonderheden mee in de overweging.

Wij zien geen aanleiding om de gevraagde ontheffing te weigeren op basis van art. 1.10, derde lid Wnb.

C2.7 Eindconclusie toetsing

De gevraagde ontheffing van de verbodsbepalingen voor Grote modderkruiper kan op basis van de wettelijke en beleidsmatige regels worden verleend. De gunstige staat van instandhouding van de betrokken soort wordt niet aangetast. Er is geen andere bevredigende oplossing voor handen waarbij minder effecten op de beschermde soort optreden. Er is een wettelijk belang aanwezig om de negatieve effecten op de betrokken soorten te rechtvaardigen. We verbinden wel voorschriften aan de ontheffing.

C2.8 Zorgplicht blijft altijd gelden

---

³¹ Wnb, artikel 1.10, derde lid.

Datum
09.10.2018
Kenmerk
2018/0415666
Pagina
39
Uw brief
Uw kenmerk

Ongeacht wat in het besluit is weergegeven geldt altijd de zorgplicht, zoals deze is weergegeven in de Wnb³². De zorgplicht geldt voor alle in het wild levende dieren, planten en hun directe leefomgeving. Bij het project kan hier invulling aan worden gegeven door alle aangetroffen en gevangen vissen (bijvoorbeeld Bittervoorn, Kleine modderkruiper en Rivierdonderpad) te verplaatsen naar een voor die soort geschikt alternatief gebied. Predatoren van Grote modderkruiper niet verplaatsen naar het leefgebied dat voor deze soort is aangelegd.

C3 Slotconclusie toetsing soorten

Er zijn geen belemmeringen om de aangevraagde ontheffing voor Grote modderkruiper in verband met de kadeversterking Dijkkring 102 te Kampen te verlenen. Om de bescherming van natuurwaarden zo goed mogelijk te borgen, zijn aan de ontheffing voorschriften verbonden.

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

40

Uw brief

Uw kenmerk

---

³² Art. 1.11, eerste en tweede lid

Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied 'Zwarte Meer'**Bijlage 4*****Gebiedsbeschrijving***

Het Zwarte Meer ligt in de voormalige IJsseldelta tussen de Noordoostpolder en Kampereiland. Het is een groot, ondiep randmeer dat grotendeels bestaat uit open water met lokaal watervegetaties van voedselrijke milieus. Aan de zuidkant ligt een groot rietmoeras, in het oostelijk deel een kunstmatig eiland (het Vogeleiland) en enkele restanten van biezenvelden. Langs de oevers zijn brede rietkragen en moerasvegetaties aanwezig. Plaatselijk komen grote zeggenmoerassen van voedselrijke milieus voor. De graslanden bestaan voor een groot deel uit typen van (matig) voedselrijke standplaatsen, overstromingsgraslanden met kievitsbloemen, kamgrasweiden en glanshaverhooilanden. Verder komen op de oevers struwelen, (hakhout)bosjes en natuurlijke en gegraven kolken voor.

Doelstellingen

In onderstaande tabellen zijn de doelstellingen voor de habitattypen, soorten en vogels weergegeven. Zij hebben gezamenlijk de begrenzing van dit Natura 2000-gebied bepaald. De doelstellingen zijn gericht op de leefgebieden van plantengemeenschappen (habitattypen) en soorten. Op basis van de regels vanuit Europa, vertaalt in de Nederlandse wetgeving, mag er geen verslechtering optreden van leefgebieden van soorten en/of plantengemeenschappen. Dat wordt beoordeeld ten opzichte van de datum waarop dit gebied onder de bescherming werd gebracht van de Europese Vogelrichtlijn (18 juli 1995) danwel de Europese Habitatrichtlijn (7 december 2004). Voor zover er sprake is van een behoudsdoelstelling moet dit gezien worden als een minimumeis.

Doelstellingen voor habitattypen

		Landelijke staat van instandhouding	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit
H3140	Kranswierwateren	-	=	=
H3150	Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	-	>	>
H6430A	Ruigten en zomen (moerasspirea)	+ -	=	=
H6510B	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (grote vossenstaart)	--	>	>

Toelichting symbolen:

SVI -- zeer ongunstig; - matig gunstig, + gunstig)

= Behoudsdoelstelling

> Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

41

Uw brief

Uw kenmerk

Doelstellingen voor habitatsoorten

Doelstellingen voor habitatsoorten

		Landelijke staat van instandhouding	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Doelstelling populatie
H1134	Bittervoorn	-	=	=	=
H1145	Grote modderkruiper	-	=	=	=
H1149	Kleine modderkruiper	+	=	=	=
H1163	Rivierdonderpad	-	= (>)	= (>)	=
H1318	Meervleermuis	-	=	=	=

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

42

Toelichting symbolen:

SVI -- zeer ongunstig; - matig gunstig, + gunstig)

= Behoudsdoelstelling

> Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling

Uw brief

Uw kenmerk

Doelstellingen voor broedvogels

		Landelijke staat van instandhouding	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Draagkracht voor aantal broedparen ³³
A021	Roerdomp	--	>	>	6
A029	Purperreiger	--	>	>	20
A119	Porseleinhoen	--	>	>	7
A292	Snor	--	>	>	50
A295	Rietzanger	-	=	=	270
A298	Grote karekiet	--	>	>	40

Toelichting symbolen:

SVI -- zeer ongunstig; - matig gunstig, + gunstig

= Behoudsdoelstelling

> Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling

³³ Het betreft een 'ten minste' doelstelling en is het minimum dat aanwezig moet zijn

Doelstellingen voor niet-broedvogels

		Landelijke staat van instandhouding	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Draagkracht voor aantal vogels ³⁴	Functie gebied
A005	Fuut	-	=	=	170	f
A017	Aalscholver	+	=	=	300	f
A034	Lepelaar	+	=	=	3	f
A037	Kleine zwaan	-	=	=	2	f/s
A039	Toendrarietgans	+	=	=	Behoud	s
A041	Kolgans	+	=	=	740	f/s
A043	Grauwe gans	+	=	=	630	f/s
A050	Smient	+	=	=	1300	s
A051	Krakeend	+	=	=	90	f
A052	Wintertaling	-	=	=	470	f
A054	Pijlstaart	-	=	=	10	f
A056	Slobeend	+	=	=	10	f
A059	Tafeleend	--	=	=	240	f
A061	Kuifeend	-	=	=	1700	f
A125	Meerkoet	-	=	=	1800	f
A156	Grutto	--	=	=	behoud	s
A197	Zwarte stern	--	=	=	10	f

Toelichting symbolen:

SVI -- zeer ongunstig; - matig gunstig, + gunstig)

= Behoudsdoelstelling

s betreft slaappleatsfunctie

f betreft foerageerfunctie

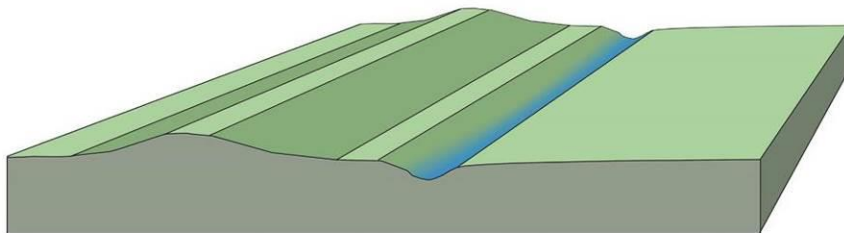
³⁴ Aantallen betreffen een seizoensgemiddelde m.u.v. Visarend. Voor deze soort betreft het een seizoensmaximum. Het seizoensgemiddelde is het gemiddelde aantal in een gebied aanwezige vogels over het gehele seizoen, berekend aan de hand van maandelijks uitgevoerde tellingen over een reeks seizoenen (1999/2000-2003/2004).

Beschrijving werkwijze uit aanvraag

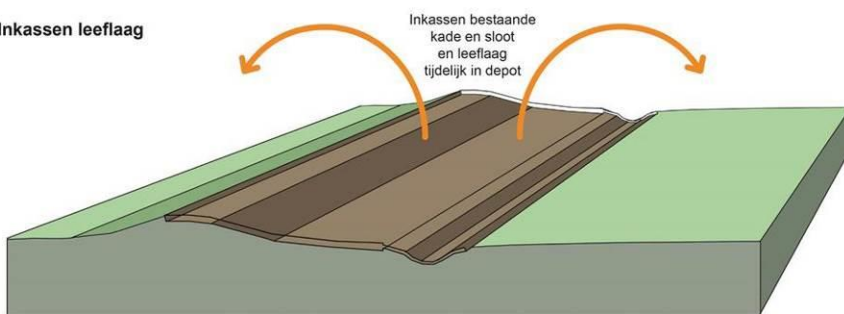
Bijlage 5

Hieronder is de werkwijze per traject langs de dijk weergegeven.

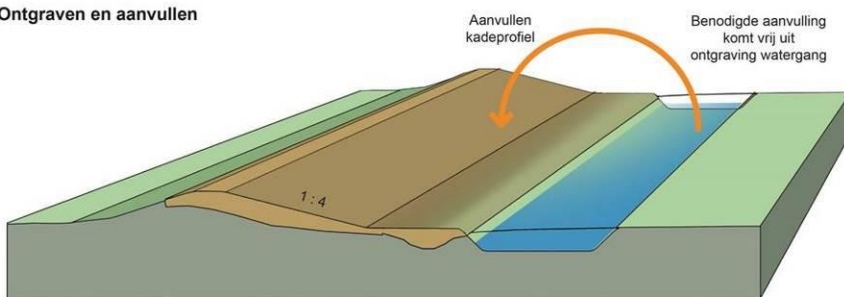
Huidige situatie

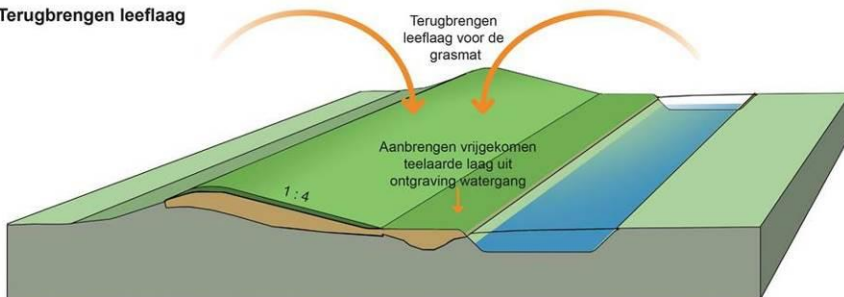
Inkassen leeflaag

Ontgraven en aanvullen

Terugbrengen leeflaag

Datum
09.10.2018
Kenmerk
2018/0415666
Pagina
44
Uw brief
Uw kenmerk

Effectbeschrijving kadeversterking op instandhoudingsdoelen uit aanvraag **Bijlage 6**

Permanente effecten door de verbreding kade

Effecten kadeverbreiding op foerageergebied Purperreiger buiten Natura 2000-gebied

De purperreigers van het Zwarte Meer foerageren in de sloten van het Kampereiland, Polder Mastenbroek en omgeving³⁵. Het belangrijkste foerageergebied is Polder Mastenbroek³⁶. Winden & Horssen (2001) stellen dat her en der de aantallen foeragerende purperreigers tegenwoordig lager zijn als gevolg van de lage aantallen broedende vogels. Zo is het Kampereiland en omgeving tegenwoordig van minder belang dan in het verleden.

In het verleden hebben purperreigers in het Zwarte Meer gebroed. In 2015 heeft één purperreiger een territorium gehad op de oude kolonie locatie nabij de Mandjeswaard. Deze soort gebruikt bestaande watergangen als foerageergebied.

In de afgelopen vijf jaar zijn foeragerende purperreigers weinig waargenomen langs het kadeversterkingstraject, dit kan mede komen door de ontoegankelijkheid van het gebied (waardoor er weinig waarnemingen zijn). Een andere oorzaak kan zijn dat de sloten intensiever geschoond worden dan voorheen.

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

45

Uw brief

Uw kenmerk

In de sloten aan de zuidzijde van de kade komen grote modderkruipers voor en vorm hiermee (potentieel) foerageergebied voor de Purperreiger. Het aantal aangetroffen grote modderkruipers op dit traject is echter laag. Dit komt mede door het intensieve schoningsbeleid. Hierdoor zijn de slootmilieu's uniformer en minder geschikt voor gevarieerde levensgemeenschappen met kleine en grote vis, amfibieën en grote waterinsecten (Winden & Horssen, 2010).

De watergangen ten zuiden van de kade worden gedempt en elders weer verbreed aangelegd. Dit betreft een tijdelijke aantasting van het foerageergebied van de purperreiger. De nieuwe watergangen die over de totale lengte van het tracé aangelegd worden, worden weer geschikt gemaakt voor grote modderkruipers. In deze watergangen worden enkele lagere delen gecreëerd die van groot belang zijn voor de voortplanting van de soort. Daarnaast worden delen van de watergang, die geen afwaterende functie hebben, in hun geheel geschikt gemaakt voor de grote modderkruiper.

Ten slotte krijgen de watergangen ook een ander schoningbeleid dan in de huidige situatie aanwezig is. Hierdoor kunnen de toekomstige watergangen langs de kade weer functioneren als foerageergebied voor de soort.

In de watergangen van de rietlanden in het Natura 2000-gebied 'Zwarte Meer' werden, na het extensief opschonen van de sloot, met behoud sliblaag én terugplaatsen van de aanwezige grote modderkruipers, weer foeragerende exemplaren gezien³⁷ (mededeling Bart de Haan, Natuurmonumenten, 2 augustus 2016).

Al met al kan het project zorgen voor een toename in foerageergebied voor de Purperreiger. Het project leidt daarmee niet tot een significante aantasting van instandhoudingsdoelstelling van de Purperreiger.

---

³⁵ Hut, R.M.G., R. Foppen, N. Beemster, M. Roodbergen & S. Deuzeman, 2008. Ruimte voor riet en moerasvogels in de noordelijke randmeren. Sturende factoren en beheermaatregelen voor kwalificerende moerasvogels. A&W-rapport 1108. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Veenwouden. SOVON, Beek-Ubbergen.

³⁶ Winden, van der J. Horssen, van P.W. 2001. Voedselgebieden van de purperreiger in Nederland. Bureau Waardenburg. Rapport nummer 01-011; NDFF.

³⁷ Mededeling Bart de Haan, Natuurmonumenten, 2 augustus 2016

Verlies foerageergebied grasetende niet-broedvogels buiten Natura 2000-gebied

In totaal zal door de kadeversterking 4,5 ha aan grasland verloren gaan, in een poldergebied van ca. 120 ha groot (ofwel 4% van de Mandjeswaard).

De Smient gebruikt met name de wat nattere graslanden. Het aanwezige grasland wat verloren gaat, betreft relatief droge percelen, niet geschikt voor de Smient. De verwachting is dat de Smient maar beperkt gebruik maakt van deze gronden. Buiten deze zone is er voldoende alternatief foerageergebied voor de Smient aanwezig op het Kampereiland en de Polder Mastenbroek, waar hij naar kan uitwijken. Dit geldt ook voor de grasetende ganzen.

De kwalificerende soorten laten bovendien een positieve trend zien.

De werkzaamheden zijn daarom naar verwachting geen belemmering voor de behoudsdoelstelling van deze grasetende soorten voor omvang en kwaliteit van hun leefgebied. Een permanent significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van deze grasetende vogels wordt derhalve niet verwacht.

Tijdelijke effecten tijdens aanlegfase

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

46

Uw brief

Uw kenmerk

Op basis van de eerste screening blijkt dat tijdens de kadeversterkingswerkzaamheden mogelijk de volgende effecten die kunnen optreden op het Natura 2000-gebied 'Zwarte Meer': verontreiniging, verstoring door licht, optische verstoring, verstoring door mechanische effecten en verstoring door geluid. Hieronder worden deze effecten nader toegelicht.

Verontreiniging

De werkzaamheden grenzen aan het Natura 2000-gebied 'Zwarte Meer' en kunnen hiermee leiden tot verontreiniging door bijvoorbeeld verwaaiing van materiaal, lekken van olie, enz. Alle werkzaamheden vinden plaats aan de binnenzijde of op de kruin van de kade.

Dat olie vanuit een lekkende machine het Natura 2000-gebied in komt is hiermee niet waarschijnlijk, aangezien niet aan de buitendijkse zijde wordt gereden.

Lekkages zijn vaak ook dusdanig klein dat dit niet leidt tot aantasting van de waterkwaliteit van het Natura 2000-gebied.

Mogelijk leidt lekkage / verwaaiing van materiaal wel tot verstoring van het gebied. Daarnaast dient vanuit de Wet milieubeheer ten allen tijde maatregelen getroffen te worden om milieu incidenten te voorkomen.

Dit effect is slechts tijdelijk van aard en leidt niet tot significante negatieve effecten van instandhoudingsdoelstellingen.

Om deze effecten door verontreiniging te voorkomen en/of te beperken, worden er maatregelen voorgesteld.

Verstoring door licht

Tijdens de werkzaamheden kan er sprake zijn van verstoring door verlichting als in de donkere uren wordt gewerkt (in de ochtend of avond).

De Meervleermuis is een nacht actieve soort die gevoelig is voor verstoring door licht. Hij is actief van zonsondergang tot zonsopkomst in de periode van globaal maart - oktober. Het Zwarte Meer wordt door deze soort gebruikt als migratieroute tussen verblijfplaatsen en mogelijk als vliegroute tussen zomer- en winterverblijf. De Goot wordt mogelijk gebruikt als vliegroute van vleermuizen om van verblijfplaatsen in Kampen naar het foerageergebied in het Zwarte Meer te vliegen. Naast de Meervleermuis zijn niet-broedvogels tevens gevoelig voor verlichting.

De meest belangrijke periode van het jaar voor de Meervleermuis is de migratieperiode; half maart tot begin april én van begin augustus tot begin oktober. Van oktober tot maart zijn de dieren in winterslaap en niet gevoelig voor verlichting. De dieren vliegen over water en volgen

opgaande elementen zoals riet om langs te vliegen. Van belang is dat in deze perioden in de nachtelijke uren een donkere doorgang aanwezig is.

De werkzaamheden worden uitgevoerd van globaal 07.00 – 19.00 uur in de periode van half september tot 1 maart.

Als de periode van de werkzaamheden wordt afgezet tegen de actieve periode van de Meervleermuis, vindt er alleen in de periode half september tot begin oktober een overlap plaats. Uitgangssituatie is dat er geen lichtmasten toegepast worden om het werk uit te kunnen voeren. Wel draagt het materieel eigen verlichting om bij donkere dagen of in de vroege ochtend of avond werkzaamheden uit te kunnen voeren. Om te bepalen of de verlichting afkomstig van het materieel een effect kan hebben, wordt bekeken wanneer de zon op- en ondergaat in deze 2 weken.

Half september komt de zon op om circa 7.18 op en gaat om circa 19.50 uur weer onder, op 1 oktober gaat de zon op om circa 8.00 en onder om circa 18.45. De werkzaamheden vinden daarmee grotendeels plaats buiten de nachtelijke uren. Alleen in het najaar is er sprake van een beperkte overlap met de opkomst van de zon. In deze periode zal verlichting op materieel gebruikt worden om het werk te kunnen starten. Het materieel bevindt zich op de kade of aan de teen van de kade, hiermee vindt geen directe verlichting van het water van het Zwarte Meer plaats. De minimale afstand van de kruin van de kade tot het water in het Zwarte Meer bedraagt 70 meter. In deze 70 meter en over de rest van het traject is een dikke rietkraag aanwezig. De bestaande rietkraag beperkt de verlichting vanaf de kruin van de kade tot het wateroppervlak.

Hierdoor is geen sprake van aantasting van potentiële migratie- en vliegroute van de Meervleermuis of foerageer- en rustgebieden van niet-broedvogels. Daarmee wordt de instandhoudingsdoelstelling van de Meervleermuis en niet-broedvogels niet aangetast.

Significante negatieve effecten door verstoring door licht zijn daarmee uit te sluiten op instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied.

Optische verstoring en verstoring door geluid

Tijdens de werkzaamheden wordt er gewerkt met zwaar materieel. Hierdoor treedt mogelijk verstoring door geluid op en daarnaast kan optische verstoring een rol spelen tijdens de werkzaamheden. De vervoersbewegingen kunnen een verstorend effect hebben op broedende en foeragerende broedvogels en op foeragerende en rustende niet-broedvogels. De effecten worden hieronder nader beschreven.

Verstoring broedvogels

Broedvogels zijn met name tijdens de vestigingsperiode extra gevoelig, aangezien ze nog niet gebonden zijn aan een nest (met jongen). Verstoring van nesten in aanbouw of van eerste broedsels (ofwel het definitief verlaten van het nest/broedsel) betekent dat vogels na afloop van de werkzaamheden een nieuwe legsel moeten produceren, een nieuw nest gaan bouwen of helemaal niet voortplanten. De uitwijkmogelijkheden voor vogels om op iets grotere afstand van de verstoringsbron een nest te bouwen zijn in waarschijnlijkheid in mindere mate aanwezig, aangezien zich daar al territoria van soortgenoten bevinden³⁸.

Er wordt vanaf half september tot 1 maart gewerkt. Het broedseizoen van aangewezen broedvogels loopt van globaal april tot september. Alleen de Roerdomp kan starten met 'hoempen' vanaf eind maart, maar de eerste ei-leg is pas na 15 april³⁹. De roerdampen 'hoempen' in de noordelijke randmeren vanaf 9 april, uitzondering hierop is een waarneming op 17 maart uit het Zwarte Meer (mededeling Ron van der Hut, 2017).

³⁸ Antegroep. 2016. Kadeversterking en aanleg fietspad Kampereilanden. Toetsing aan de natuurwetgeving. Oosterhout. Projectnummer 401166. v10.

³⁹ mededeling Ron van der Hut, 2017

Datum
09.10.2018
Kenmerk
2018/0415666
Pagina
47
Uw brief
Uw kenmerk

Dit betekent dat de werkzaamheden worden opgestart na het broedseizoen en gestopt worden voordat het broedseizoen weer begint. Hierdoor zijn (significante) negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen van broedvogels uit te sluiten.

In een aanvulling op de aanvraag is aangegeven dat in verband met het natte najaar/winter men enkele kleinschalige werkzaamheden mogelijk nog tot eind maart wil uitvoeren. Het betreft hier het inzaaien van de dijken met een trekker en het aandrukken van de grond met een bulldozer. Deze werkzaamheden zijn qua verstoring vergelijkbaar met werkzaamheden voor het beheer en onderhoud van de dijken, zoals maaien en afvoeren en het controleren van de dijk door voertuigen van het waterschap of de agrariër. Naar verwachting leidt dit hiermee niet tot negatieve effecten op de broedvogels in het gebied en is er slechts sprake van een tijdelijke en plaatselijke verstoring die bij regulier beheer ook optreedt.

Negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van broedvogels worden derhalve niet verwacht.

Verstoring niet-broedvogels

De niet-broedvogels foerageren onder andere in het open water en in ondiep water op kranswieren en overige waterplanten (Kleine zwaan, Krakeend, Kuifeend, Pijlstaart, Slobeend, Smient, Wintertaling), vissen (Fuut, Aalscholver, Lepelaar) en op mosselen (Kuifeend, Tafeleend, Meerkooet).

Andere soorten maken gebruik van het open water van het Zwarte Meer om in te slapen (Grauwe gans, Kolgans, Toendrarietgans) en foerageren op de graslanden buiten het Natura 2000-gebied (Smient, Kleine zwaan, Krakeend, Kolgans, Toendrarietgans en Grauwe gans).

Het overgrote deel van de instandhoudingsdoelstellingen voor aangewezen niet-broedvogels wordt in de huidige situatie niet gehaald. Dit geldt voor de soorten Fuut, Aalscholver, Lepelaar, Kleine zwaan, Toendrarietgans, Kolgans, Smient, Wintertaling, Pijlstaart, Tafeleend, Kuifeend, Meerkooet, Grutto en Zwarte stern. Deze (te) lage aantallen worden echter niet veroorzaakt door een ecologisch knelpunt in Zwarte Meer. Omdat voedselbeschikbaarheid in IJsselmeer en Markermeer afneemt, worden ook minder individuen in het Zwarte Meer geteld. Er zijn ook geen aanwijzingen dat er onvoldoende rust en ruimte zou zijn om de seizoensgemiddelden voor bijvoorbeeld smient te herbergen. De aantallen overdag op het water rustende smienten worden vooral bepaald door de aanwezigheid van geschikt foerageergebied (nat grasland) in de omgeving (buiten de Natura 2000 begrenzing). Het enige ecologische knelpunt dat gerelateerd kan worden aan het Zwarte meer is het foerageergebied van de wintertaling. Voor de wintertaling lijkt de draagkracht van het gebied onvoldoende, onder andere door een tekort aan voedselbeschikbaarheid. De wintertaling heeft een groter aanbod van zaden uit pioniersvegetaties nodig (Rijkswaterstaat, 2016).

Op het kadeversterkingstraject ligt het open water van het Zwarte Meer voor het overgrote deel op meer dan 250 meter afstand van de kruin van de kade. De verstoringafstanden van de niet-broedvogels liggen zo rond de 100 meter (Lepelaar, Meerkooet, Smient, Wintertaling) en 300 meter (Fuut, Krakeend, Kleine zwaan)⁴⁰. Voor de Grauwe gans en Kolgans ligt de verstoringafstand hoger. Het materieel dat werkt is voor het overgrote deel niet zichtbaar voor soorten die overdag op het open water van het Zwarte Meer rusten en/of foerageren. De bestaande rietkragen en de aanwezige kade beperken namelijk het zicht vanaf het water tot de werkzaamheden. Alleen als men op de kruin van de kade werkt, is het materieel mogelijk zichtbaar voor dieren. In de omgeving is er voldoende alternatief foerageer- en rustgebied aanwezig om deze tijdelijke dip op te vangen.

---

⁴⁰ Krijgsveld K.L., Smits R.R., van der Winden J. 2008. Verstoring gevoeligheid van vogels. Update Literatuuronderzoek naar de reacties van vogels op recreatie. 08-173. Culemborg.

Datum
09.10.2018
Kenmerk
2018/0415666
Pagina
48
Uw brief
Uw kenmerk

Ook binnen de rietlanden zijn foerageer- en rustplekken voor niet-broedvogels aanwezig in de vorm van ondiep water en oeverzones van watergangen. Deels zijn dit recentelijk ontwikkelde ondiepe zones en watergangen door een LIFE-project van Natuurmonumenten. Een deel van deze nieuwe gecreëerde ondiep water en watergangen overlappen met de verstoringzone van de werkzaamheden (ca 0,4 % van het totaal). Er blijft dus echter binnen de rietlanden voldoende alternatieve locaties aanwezig om te kunnen foerageren en rusten.

Grasetende niet-broedvogels (Grutto, Grauwe gans, Toedrarietgans, Kleine zwaan, Kolgans, Krakeend en Smient) maken gebruik van de natte graslanden binnen het Natura 2000-gebied. De agrarische graslandpercelen grenzend aan de kade zijn geschikt als foerageergebied voor deze soorten. Er zal dus sprake zijn van tijdelijke verstoring van deze graslanden door de kaderversterking. Buiten deze verstoringzone is echter ook ruim voldoende (potentieel) foerageergebied aanwezig op o.a. het Kampereiland en de Polder Mastenbroek, waar de grasetende soorten tijdelijk naar kunnen uitwijken.

Dit betekent dat de werkzaamheden ten behoeve van de kaderversterking een beperkt verstorend effect hebben op rustende en foeragerende niet-broedvogels, maar dat deze effecten niet significant van aard zijn. Dit effect is slechts tijdelijk van aard en leidt niet tot significante negatieve effecten van instandhoudingsdoelstellingen. Om verstoring te beperken worden mitigerende maatregelen voorgesteld.

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

49

Uw brief

Uw kenmerk

Bij de verschillende maatregelen die genomen worden, wordt onderscheid gemaakt tussen mitigerende (tijdelijke) maatregelen en compenserende (permanente) maatregelen.

Compenserende maatregelen*Watergangen*

Ter compensatie van de te dempen watergang wordt een nieuwe watergang gegraven. De watergangen worden overal breder dan in de huidige situatie, in verband met de te winnen hoeveelheid grond. Over het totale traject zijn er twee delen van watergangen die direct geschikt worden gemaakt als optimaal leefgebied. Van west naar oost gezien zijn de lengtes hiervan respectievelijk 1000 en 670 meter. Deze delen hebben een minimale breedte van 6 meter en worden met een kade (op zomerpeil) en voorzien met een duiker met gaas (om de noodzakelijke waterafvoerende functie te behouden maar inzwemmen van roofvissen te beperken). Deze watergangen worden gevuld met slib afkomstig van de te dempen watergangen, waarbij gestreefd wordt naar een sliblaag van minimaal 20 cm.

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

50

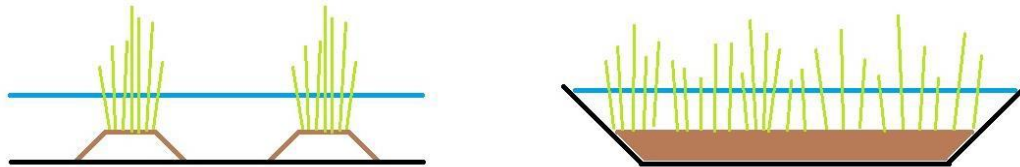
Uw brief**Uw kenmerk**

In de overige (primaire) watergangen wordt geen sliblaag aangebracht, aangezien de hoeveelheid beschikbaar slib beperkt is. Door de breedte van de watergang zijn er wel mogelijkheden om 1/3de van de waterkolom te beheren en onderhouden als water afvoerende watergang. In 2/3de van de watergang kan dan watervegetatie worden ontwikkeld waardoor een oeverzone ontstaat met weelderige vegetatie waar ook een baggerlaag tot ontwikkeling kan komen waardoor een

verlandingsproces ontstaat. Door de verlanding zal op termijn ook in de primaire watergang met aangepast beheer functioneel leefgebied ontstaan. Het primaire deel van de watergang wordt jaarlijks geschoond. In de 2/3 e van de watergang zal een beheer krijgen van maximaal 20% per jaar opschonen. In principe wordt een deel 1 maal in de 10 jaar geschoond, als de watergang te snel verland vaker. Dit beheer wordt ook in leefgebied van Grote modderkruiper toegepast.

Om te voorkomen dat met name grote (roof)vissen in de leefgebieden kunnen komen, worden tussen het leefgebied en de primaire watergang twee onderwater dammen aangelegd. Op deze dammen worden vervolgens rietplaggen geplaatst. Veel andere soorten vissen zwemmen niet graag tussen weelderige vegetatie vlak onder de waterlijn, in dergelijke structuren voelt de grote modderkruiper zich wel thuis. Dergelijke dammen zorgen er wel voor dat er enige vorm is van waterdoorstroming, maar beperken het inzwemmen van andere soorten vis. Naast het voorkomen van inzwemmen van vissen voorkomt het dat bagger uitspoelt wanneer de stroomsnelheden toenemen.

Een schematische weergave hiervan is weergegeven in figuur 1.

Figuur 1. Ontwerp van dammen om inzwemmen van vis te beperken (Aveco de Bondt, 2018).

Door middel van een dam met dichte vegetatie worden deze wateren zoveel als mogelijk geïsoleerd. Dit om uitspoeling van slib en het inzwemmen van grote (roof)vissen te voorkomen. Op een aantal locaties worden verlandingzones/natuurvriendelijke oevers gecreëerd. Op deze locaties wordt geen intensief beheer meer uitgevoerd ten behoeve van de water afvoerbaarheid.

Natuurvriendelijke oeverzones/laagtes

De te dempen watergang heeft voornamelijk steile oeverzones, op enkele locaties lopen deze schuin op, voornamelijk door het aftrappen van de oeverzones door vee. Dergelijke oeverzones zijn geschikt als voorplantingslocaties in het voorjaar. Door de lage waterstand warmt het water sneller op waardoor de ontwikkelingssnelheid van de eieren ook toeneemt. In de Mandjeswaard is de beschikbaarheid van dit leefgebied beperkt.

Dit voortplantingshabitat wordt in de nieuwe watergang gecompenseerd door de herinrichting van overhoeken bij de agrarische percelen (figuur 2). Deze zones worden ingericht als natuurvriendelijke oever of laagte die kan overstromen. Het aanleggen van natuurvriendelijke oevers en laagtes dient te worden afgewisseld.

Datum
09.10.2018
Kenmerk
2018/0415666
Pagina
51

Uw brief
Uw kenmerk

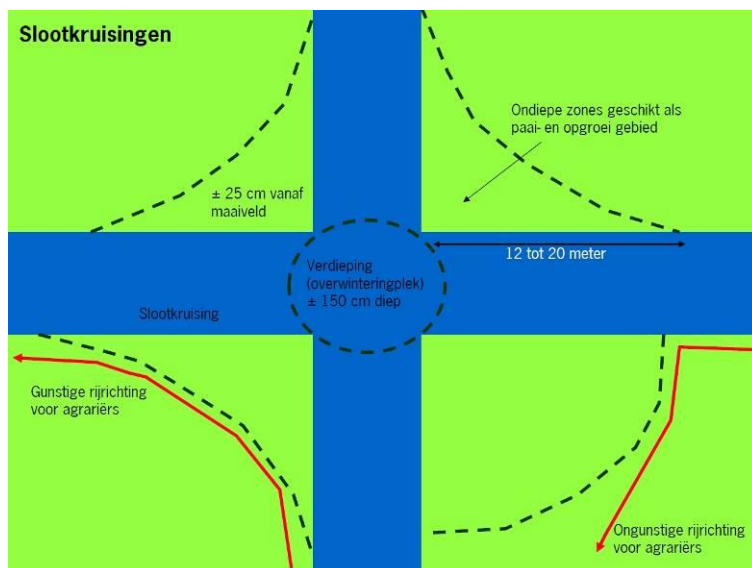
Datum
09.10.2018

Kenmerk
2018/0415666

Pagina
52

Uw brief

Uw kenmerk

Figuur 2. Voorbeeld van slootkruising met overhoeken die heringericht worden als leefgebied voor vissen (Ottburg, 2017).

In figuur 3 is een voorstel opgenomen van locaties waar deze compensatie plaats kan vinden. De locaties zijn onder voorbehoud en kunnen afhankelijk van het verwerven van de gronden nog wijzigen.

Figuur 3. Potentiele toekomstige locaties oeverhoeken en onderwaterdammen (Aveco de Bondt, 2018).

Mitigerende maatregelen tijdens uitvoering

De voorgenomen mitigerende maatregelen worden genomen om schade aan individuen te voorkomen:

Stap 1: Sloot schonen

Om zoveel mogelijk vissen te kunnen vangen tijdens het afvissen wordt de (te dempen) watergang eerst geschoond met een open bak, waarmee de vegetatie wordt verwijderd. De vegetatie wordt op de kant gezet en een ecooloog controleert deze op de aanwezigheid van grote modderkruipers. Het maaisel kan vervolgens in de nieuwe watergang gegooid worden, om zaden en plantenresten te behouden. Aanwezige grote modderkruipers worden uitgezet in één van de zijsloten.

Stap 2: Elektrisch afvissen

Als eerste worden de watergangen in compartimenten opgedeeld (ca 200 m) en indien noodzakelijk wordt het waterniveau verlaagd. Enkele dagen na het schonen van de sloot worden sloten elektrisch afgevist, waarmee geprobeerd wordt zoveel als mogelijk grote modderkruipers te vangen en deze te verplaatsen naar de zijsloten (zie figuur 4). De oranje gemarkeerde sloten die haaks staan op voor Grote modderkruiper in te richten nieuwe watergangen vormen potentiële uitzetlocaties voor Grote modderkruipers).

Datum
09.10.2018
Kenmerk
2018/0415666
Pagina
53
Uw brief

Uw kenmerk

Figuur 4. Potentiële uitzetlocaties voor de gevangen grote modderkruipers uit de te dempen watergangen.

Stap 3: Verplaatsen van bagger

Omdat de nieuwe watergang reeds gegraven is, wordt de aanwezige bagger en mogelijk resterende plantenresten uit de oude sloot geschept en in de nieuw gegraven watergang geplaatst. Door het verplaatsen van de bagger blijven mogelijk achtergebleven Grote

modderkruipers behouden maar ook zaden en of plantenresten die noodzakelijk zijn voor een snelle ontwikkeling van de watergang.

De Grote modderkruipers worden verplaatst naar aangrenzende dwarssloten met een minimale breedte van 1,5 meter die aansluiten op de te ontwikkelen leefgebieden en niet op de water afvoerende watergangen. Deze sloten zijn gelijkwaardig aan de te dempen watergang (van Kessel et al., 2016). De zijsloten worden middels een net of op een andere geschikte wijze afgesloten om terug zwemmen te voorkomen, deze worden na afronding van de werkzaamheden, verwijderd.

Middels bovenstaande methode wordt een zo effectief mogelijke werkwijze nagestreefd waarbij schade aan individuen van grote modderkruipers zoveel als mogelijk wordt voorkomen. Daarbij worden de afgevangen individuen uitgezet in geschikte zijsloten, zodat de nieuwe watergang eerst goed ingericht kan worden. Door het overzetten van de bagger en vegetatieresten zijn de essentiële habitateisen voor de Grote modderkruiper snel aanwezig en wordt verwacht dat het gebied op zeer korte termijn weer voldoende geschikt is.

Datum

09.10.2018

Kenmerk

2018/0415666

Pagina

54

Uw brief

Uw kenmerk

Borging toekomstige beheer

In het projectplan waterwet is het volgende opgenomen, waarmee is geborgd dat het uitgevoerd wordt: *"Na realisatie zijn de watergangen aanmerkelijk breder dan het legger profiel. De breedte van de watergang verschilt per locatie. Er wordt gestreefd naar een uniform profiel per deeltraject passend bij de huidige kavelstructuur. Het waterschap gaat alle watergangen onderhouden, ook de watergangen die momenteel niet op de legger staan. Onderhoud gebeurt vanaf de onderhoudsroute aan de binnenzijde van de kade. Vanaf de onderhoudsroute wordt slechts een deel van de watergang gemaaid, het (hydrologisch) leggerprofiel (1/3de), waardoor er aan de perceelzijde een natuurvriendelijke oever ontstaat (2/3de). Deze oevers vormen een ideaal leefgebied voor de grote modderkruipers. De zijde van de watergang langs de agrarische percelen wordt één keer per 10 jaar onderhouden. Om de ecologische waarde te houden gebeurt dit gefaseerd (circa 20% per keer). Het droge talud van de watergang mag gemaaid worden door en naar behoefte van de agrariërs".*

Zorgplicht

Om te voorkomen dat individuen van de Grote modderkruiper of andere vissoorten tijdens de werkzaamheden worden verwond of gedood, worden de volgende maatregelen genomen:

- Het afvissen van grote modderkruipers en andere soorten vindt plaats buiten de kwetsbare voortplantingsperiode. De kwetsbare voortplantingsperiode loopt vanaf april tot en met juli, het einde van de voortplantingsperiode en de start van de zomerrust (Rijksdienst voor ondernemend Nederland, 2014b; Schiphouwer et al., 2016).
- Het afvissen is niet mogelijk wanneer de watertemperatuur boven de 25 °C komt.
- Het afvissen is niet mogelijk wanneer de lucht temperatuur beneden de 0 °C komt.
- Het afvissen is niet mogelijk wanneer er een laag ijs aanwezig is op de sloot.
- Het afvissen van de sloten gebeurt onder toezicht van een ter zake kundig ecooloog.

Door op deze manier te werken wordt doden, of verwonden van individuele dieren voorkomen. Korte termijn effecten op aanwezige dieren worden daarmee tot een minimum beperkt.